

ΕΡΓΟ

«Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στη Δυτική Αθήνα - Διαδημοτικό Κοινωνικό Δίκτυο ΚΟΙΝΩΝΩ»

Τομέας Δραστηριότητας 2.2.Ε.1 «Πρόσβαση σε ένα ολοκληρωμένο και σύγχρονο Οικοσύστημα ΚΑΛΟ»

Οδηγός Ίδρυσης Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (ΚοινΣΕΠ)

Ιούνιος 2023

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΧΑΡΤΙ ΕΣΟΔΟΥ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
Αρκαδίας 27, Νερότισσα, 157 02, Τηλ.: 2107704040, Fax: 2107704047

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο παρών Οδηγός εκπονήθηκε στο πλαίσιο υλοποίησης του Τομέα Δραστηριοτήτων (ΤΔ.2) με τίτλο «*Παροχή Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη και προώθηση της Κοινωνικής Οικονομίας*» του Έργου «*Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στη Δυτική Αθήνα - Διαδημοτικό Κοινωνικό Δίκτυο ΚΟΙΝΩΝΩ*», το οποίο υλοποιείται από κοινοπραξία φορέων για λογαριασμό του Αναπτυξιακού Συνδέσμου Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ) στο πλαίσιο της εγκεκριμένης Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (Β.Α.Α.) «*Διαδημοτική Εταιρική Σχέση για την Ανάπτυξη της Δυτικής Αθήνας με αξιοποίηση της ΟΧΕ/ΒΑΑ 2014-2020*».

Συντάκτης Οδηγού

Δρ. Φωτεινή Μαρίνη, Κύρια Εμπειρογνώμονας του Έργου «*Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στη Δυτική Αθήνα - Διαδημοτικό Κοινωνικό Δίκτυο ΚΟΙΝΩΝΩ*»

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΑΓΕΜΚΟ	Αριθμός Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
βλ.	βλέπε
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
ΓΣ	Γενική Συνέλευση
ΔΕ	Διοικούσα Επιτροπή
ΔΥΠΑ	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (πρώην ΟΑΕΔ)
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
εδ.	εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΜΑΦΚΑΟ	Ειδικό Μητρώο Άλλων Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
e-ΥΜΣ	Ηλεκτρονική Υπηρεσία Μίας Στάσης (για τη σύσταση εμπορικών εταιρειών)
ΚΑΛΟ	Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία
ΚοινΣΕπ	Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση
ΚοιΣΠΕ	Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΚΕ	Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ν.	Νόμος
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
παρ.	παράγραφος
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΣ	Προγραμματική Σύμβαση
ΣυνΕργ	Συνεταιρισμός Εργαζομένων
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΕΚΥ	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
ΥΕΚΑ	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	7
1.1 Η κοινωνική οικονομία στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια.....	7
1.2 Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια	10
1.3 Η κοινωνική οικονομία και η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΣΕΠ	19
2.1 Η φύση και ο σκοπός των ΚοινΣΕπ	19
2.2 Οι κατηγορίες των ΚοινΣΕπ.....	21
2.3 Τα μέλη των ΚοινΣΕπ.....	24
2.4 Η οργάνωση και η λειτουργία των ΚοινΣΕπ	25
2.5 Η πρόσβαση των ΚοινΣΕπ σε μέτρα υποστήριξης.....	30
2.6 Η συμμετοχή των ΚοινΣΕπ σε προγραμματικές συμβάσεις.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΟΙΝΣΕΠ	36
3.1 Η ίδρυση της ΚοινΣΕπ	37
3.2 Η υποβολή πρόσθετων στοιχείων εγγραφής στο ΜΚΕ	46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	50

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Τίτλος Πίνακα	Σελίδα
Πίνακας 1. Βασικά χαρακτηριστικά ενός φορέα που ασκεί κοινωνική επιχειρηματικότητα	11
Πίνακας 2. Κοινωνικές επιχειρήσεις και συμβατικές επιχειρήσεις – ομοιότητες και διαφορές	12
Πίνακας 3. Κοινωνικές επιχειρήσεις και κοινοί συνεταιρισμοί – ομοιότητες και διαφορές	13
Πίνακας 4. Κοινωνικές επιχειρήσεις και κλασσικές εθελοντικές οργανώσεις – ομοιότητες και διαφορές	14
Πίνακας 5. Ανακεφαλαίωση βασικών χαρακτηριστικών της ΚοινΣΕπ	34
Πίνακας 6. Γενικά δικαιολογητικά εγγραφής ΚοινΣΕπ στο ΜΚΕ	40
Πίνακας 7. Ειδικά δικαιολογητικά εγγραφής ΚοινΣΕπ Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων στο ΜΚΕ	41
Πίνακας 8. Ειδικά δικαιολογητικά εγγραφής ΚοινΣΕπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων στο ΜΚΕ	42

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αντιστοιχεί σε μία καινοτομική προσέγγιση του “επιχειρείν”, στο πλαίσιο της οποίας οι επιχειρηματικές μέθοδοι δεν χρησιμοποιούνται για την απόδοση τους κέρδους προς τους ιδιοκτήτες του κεφαλαίου (εταίρους – μετόχους - μέλη) αλλά για την επίτευξη ή την συμβολή στην επίτευξη ενός κοινωνικού σκοπού/οφέλους. Στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια, οι κοινωνικές επιχειρήσεις αναδεικνύονται σε κρίσιμους καταλύτες για την τοπική κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, καθώς παρουσιάζουν δύο κρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις συμβατικές (κλασσικές) εμπορικές επιχειρήσεις. Το πρώτο είναι η ικανότητά τους να παράγουν κοινωνική καινοτομία μέσω της εύρεσης νέων αποτελεσματικότερων λύσεων για σύνθετα προβλήματα ή σύνθετες ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Το δεύτερο είναι η ισχυρή τους συμβολή στην προώθηση των κοινωνικών διαστάσεων της οικονομικής ανάπτυξης με τρόπο που ενισχύει την κοινωνική συνοχή.

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (ΚοινΣΕπ) αποτελεί μία από τις βασικότερες (και τη συνηθέστερη στην πράξη) νομικές μορφές για την άσκηση κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Ο παρών *Οδηγός Ίδρυσης Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων* απευθύνεται σε όσους ενδιαφέρονται να ιδρύσουν ΚοινΣΕπ αλλά και σε όσους επιθυμούν να ενημερωθούν για τα κύρια χαρακτηριστικά της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και τη διαδικασία σύστασης των ιδιόμορφων αυτών επιχειρήσεων.

Ο Οδηγός διαρθρώνεται σε τρία Κεφάλαια. Το πρώτο Κεφάλαιο αναλύει βασικές έννοιες και παρέχει γενικές πληροφορίες, προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι να κατανοήσουν πλήρως την ιδιαίτερη φύση αλλά και τη δυναμική της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Το δεύτερο Κεφάλαιο εστιάζει στη νομική μορφή της ΚοινΣΕπ και κωδικοποιεί τα κύρια χαρακτηριστικά της. Το τρίτο Κεφάλαιο παρέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για την τυπική διαδικασία ίδρυσης μίας ΚοινΣΕπ, ακολουθώντας την λογική της βηματοποιημένης καθοδήγησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1.1 Η κοινωνική οικονομία στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια

Η κοινωνική οικονομία (*social economy*) είναι ένας **ενδιάμεσος χώρος της Οικονομίας μεταξύ του δημόσιου τομέα και του τομέα της αγοράς**, ο οποίος περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα μη δημόσιων φορέων με ιδιόμορφη κοινωνική και οικονομική δράση. Ωστόσο, το ακριβές περιεχόμενο της έννοιας “κοινωνική οικονομία” μπορεί να διαφέρει από χώρα σε χώρα ανάλογα με την εθνική παράδοση και κουλτούρα, ενώ δεν υφίσταται ένας ενιαίος και κοινά αποδεκτός ορισμός της σε διεθνές επίπεδο.

Η επιστημονική συζήτηση φαίνεται ότι υιοθετεί - σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση - την προσέγγιση που υποστηρίζει ότι «η Κοινωνική Οικονομία περιλαμβάνει οικονομικές δραστηριότητες που αναλαμβάνονται από επιχειρήσεις και οργανισμούς, κυρίως συνεταιρισμούς, κοινωνίες αλληλοβοήθειας και ενώσεις προσώπων»¹ και αναδεικνύει ως βασικές αρχές οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων κοινωνικής οικονομίας τις ακόλουθες:

- ✓ την παροχή υπηρεσιών / αγαθών χωρίς την αποκλειστική επιδίωξη του κέρδους
- ✓ την ανεξάρτητη διοίκηση
- ✓ την δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων
- ✓ την προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία έναντι του κεφαλαίου κατά τη διανομή του εισοδήματος.

Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), από την πλευρά τους, έχουν υιοθετήσει έναν ιδιαίτερα περιεκτικό ορισμό της κοινωνικής οικονομίας

¹ Βλ. σχετικά J. Defourny, “From third sector to social enterprise”, σελ. 1-28, σε C. Borzaga and J. Defourny (eds.), *The emergence of social enterprise*, 2001.

ήδη από το 2011². Αν και ο συγκεκριμένος ορισμός δεν είναι δεσμευτικός για τα Κράτη Μέλη, είναι ιδιαίτερα χρήσιμος γιατί αποτυπώνει εύστοχα την ευρύτητα και την πολυμορφία των φορέων κοινωνικής οικονομίας στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια³.

Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας περιλαμβάνει:

- i. τους **φορείς με ειδικό νομικό καθεστώς** και συγκεκριμένα:
 - τους συνεταιρισμούς (*cooperatives*),
 - τα ιδρύματα (*foundations*),
 - τις ενώσεις προσώπων (*associations*) όπως π.χ. σωματεία, αστικές εταιρίες κλπ.
 - τις αλληλασφαλιστικές εταιρείες (*mutual societies*)
- ii. τις **κοινωνικές επιχειρήσεις με μορφή εμπορικής εταιρείας** (*social enterprises in the form of private or public limited company*).

Ο συγκεκριμένος ορισμός καταδεικνύει ότι η κοινωνική οικονομία **δεν ταυτίζεται με την κοινωνική επιχειρηματικότητα** (*social entrepreneurship*)⁴ αλλά την συμπεριλαμβάνει. Ειδικότερα, η κοινωνική

² Βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα - Οικοδόμηση ενός οικοσυστήματος για την προώθηση των κοινωνικών επιχειρήσεων στο επίκεντρο της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής καινοτομίας», COM (2011)682/25.10.2011.

³ Για μία εποπτική ματιά του τομέα της κοινωνικής οικονομίας γενικά αλλά και του ειδικότερου πεδίου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια, βλ. European Commission, *Social Economy and Social Entrepreneurship – Social Economy guide – Volume 4*, 2013.

⁴ Για μία αναλυτική επισκόπηση της σχετικής ακαδημαϊκής συζήτησης βλ. C. Borzaga and J. Defourny (eds.), *The Emergence of Social Enterprise*, 2001, M. Nyssens (ed.), *Social Enterprise - At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*, 2006, A. Nicholls (ed.), *Social Entrepreneurship: New models of sustainable social change*, 2006, A. Fayolle and H. Matlay (eds.), *Handbook of Research on Social Entrepreneurship*, 2010, D. Bornstein, *Social Entrepreneurship - What Everyone Needs to Know*, 2010 και H. Peter, C.V. Vasserot and J.A. Silva (eds.), *The International Handbook of Social Enterprise Law*, 2022.

οικονομία οροθετείται ως ένας τομέας ευρύτερος της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που περιλαμβάνει:

(α) τους **κλασσικούς φορείς κοινωνικής οικονομίας** δηλ. τους φορείς με ειδικό νομικό καθεστώς (συνεταιρισμούς, σωματεία, ιδρύματα και αλληλασφαλιστικές εταιρείες) που δεν έχουν προδιαγραφές κοινωνικής επιχείρησης (για τις προδιαγραφές που καθιστούν ένα φορέα κοινωνικής οικονομίας «κοινωνική επιχείρηση» βλ. αμέσως παρακάτω ενότητα 1.2)

(β) τις **κοινωνικές επιχειρήσεις κάθε τύπου** δηλ., αφενός, τους φορείς με ειδικό νομικό καθεστώς (συνεταιρισμούς, σωματεία, ιδρύματα και αλληλασφαλιστικές εταιρείες) που έχουν υιοθετήσει προδιαγραφές κοινωνικής επιχείρησης, αφετέρου, τις εμπορικές εταιρείες που έχουν υιοθετήσει προδιαγραφές κοινωνικής επιχείρησης.

Σε επίπεδο Ε.Ε., ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας χαρακτηρίζεται από σταθερό ρυθμό ανάπτυξης και υψηλή ανθεκτικότητα σε συνθήκες κρίσης, ενώ συμβάλλει σημαντικά στο ΑΕΠ αρκετών Κρατών Μελών (με ανώτερο το ποσοστό 10% που παρατηρείται στη Γαλλία). Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (2021)⁵, στα Κράτη Μέλη της ΕΕ:

- ο αριθμός των φορέων κοινωνικής οικονομίας ανέρχεται σε 2,8 εκ. (10% του συνόλου των επιχειρήσεων στην Ε.Ε.)
- ο αριθμός των ατόμων που είναι μέλη φορέων κοινωνικής οικονομίας ανέρχεται σε 160 εκ.
- ο αριθμός των ατόμων που είναι εργαζόμενοι φορέων κοινωνικής οικονομίας ανέρχεται σε 13,6 εκ. (6,2% της συνολικής απασχόλησης στην Ε.Ε.)
- η εθελοντική εργασία που παρέχεται στο πλαίσιο δράσεων των φορέων κοινωνικής οικονομίας ισοδυναμεί με την εργασία 5,5 εκ. εργαζομένων πλήρους απασχόλησης.

⁵ Βλ. τα σχετικά στοιχεία στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Γεν. Δνση Εσωτερικής Αγοράς, Βιομηχανίας, Επιχειρηματικότητας και Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων) https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/social-economy-eu_en

1.2 Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί μία **καινοτομική προσέγγιση του “επιχειρείν”**, στο πλαίσιο της οποίας οι επιχειρηματικές μέθοδοι χρησιμοποιούνται για την επίτευξη ή την συμβολή στην επίτευξη ενός κοινωνικού σκοπού/οφέλους (εξυπηρέτηση μίας κοινωνικής ανάγκης ή ενός τομέα γενικού συμφέροντος). Συνεπώς, ο χαρακτηρισμός ενός φορέα ως “κοινωνική επιχείρηση” (*social enterprise*) **δεν αφορά καταρχήν στη νομική του μορφή** αλλά στον σκοπό ύπαρξής του και στον λόγο για τον οποίο ασκεί την επιχειρηματικότητα.

Στην Ευρωπαϊκή περιφέρεια, το πεδίο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας παρουσιάζει ευρύτατη πολυμορφία⁶. Ανάλογα με τις δυνατότητες που παρέχει η νομοθεσία της κάθε χώρας, οι “κοινωνικές επιχειρήσεις” περιλαμβάνουν νομικά πρόσωπα⁷ με διάφορες νομικές μορφές (συνεταιρισμός, σωματείο, ίδρυμα, εμπορική εταιρεία κ.α.) αλλά και φυσικά πρόσωπα⁸ που διατηρούν ατομική επιχείρηση (κοινωνικοί επιχειρηματίες – *social entrepreneurs*).

Υπό αυτό το πρίσμα, τα όργανα της Ε.Ε. έχουν υιοθετήσει έναν ευέλικτο ορισμό της έννοιας “κοινωνική επιχείρηση”⁹, ο οποίος βασίζεται στα ιδιαίτερα αξιακά, οργανωτικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά του φορέα που την ασκεί (βλ. Πίνακα 1) και όχι στη νομική του μορφή.

⁶ Βλ. European Commission, *A map of social enterprises and their ecosystems in Europe*, 2015 και European Commission, *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report*, 2020.

⁷ “Νομικό πρόσωπο” είναι ο όρος που χρησιμοποιεί το δίκαιο για να υποδηλώσει μία ένωση προσώπων που επιδιώκει έναν σκοπό ή ένα σύνολο περιουσίας που έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ενός σκοπού, εφόσον αυτή η ένωση προσώπων ή αυτό το σύνολο περιουσίας έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα με τη διαδικασία που ορίζει ο νόμος.

⁸ “Φυσικό πρόσωπο” είναι ο όρος που χρησιμοποιεί το δίκαιο για να υποδηλώσει τον κάθε άνθρωπο.

⁹ Βλ. άρθρο 2 παρ. 4 του Κανονισμού 1296/2013. Επισημαίνεται ότι ο συγκεκριμένος ορισμός αξιοποιείται μόνο στο πλαίσιο των παρεμβάσεων της ΕΕ και δεν δεσμεύει τα Κράτη Μέλη ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα ορίσουν την έννοια της κοινωνικής επιχείρησης στην εθνική τους νομοθεσία

Πίνακας 1. Βασικά χαρακτηριστικά ενός φορέα που ασκεί κοινωνική επιχειρηματικότητα

<p>Μοντέλο οργάνωσης και λειτουργίας</p>	<p>Επιχειρηματικό</p>
<p>Καταστατικός σκοπός</p>	<p>Θετικός κοινωνικός αντίκτυπος (συμβολή στην επίλυση προβλημάτων ή στην κάλυψη αναγκών του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου / δευτερευόντως ή και καθόλου η δημιουργία κέρδους για τους ιδιοκτήτες)</p>
<p>Μέσα επίτευξης του σκοπού</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ παροχή υπηρεσιών ή αγαθών που δημιουργούν κοινωνική ανταπόδοση (π.χ. παροχή υπηρεσιών που καλύπτουν ανάγκες των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού) <li style="text-align: center;">ή/και ▪ παροχή υπηρεσιών ή αγαθών για το γενικό κοινό αλλά με χρησιμοποίηση μεθόδων παραγωγής που εξυπηρετούν κοινωνικό στόχο (π.χ. απασχόληση μειονεκτούντων εργαζομένων)
<p>Χρησιμοποίηση κερδών</p>	<p>Επανεπένδυση στον κοινωνικό σκοπό (το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος των κερδών δεν διανέμεται στους ιδιοκτήτες αλλά χρησιμοποιείται για την χρηματοδότηση δράσεων που προάγουν τον κοινωνικό σκοπό της επιχείρησης)</p>
<p>Μοντέλο διοίκησης</p>	<p>Υπεύθυνη, διαφανής και συμμετοχική διοίκηση (η συμμετοχική διάσταση διασφαλίζεται με την συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων εκπροσώπων των εργαζομένων, των πελατών ή/και άλλων ενδιαφερομένων μερών που επηρεάζονται από την δραστηριότητα της επιχείρησης όπως π.χ. οι ευάλωτες ομάδες στην υποστήριξη των οποίων επιδιώκει να συμβάλλει η επιχείρηση)</p>

Το κρίσιμο ποιοτικό γνώρισμα όλων των κοινωνικών επιχειρήσεων (ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής) είναι ότι συνδυάζουν χαρακτηριστικά συμβατικής (συνηθισμένης, κοινής) εμπορικής επιχείρησης αλλά και χαρακτηριστικά κλασσικού ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού φορέα με κοινωνικό σκοπό. Το αποτέλεσμα αυτού του συγκερασμού είναι ένα πρωτότυπο **“υβριδικό” επιχειρηματικό μοντέλο με κοινωνικό προσανατολισμό**, το οποίο διαφέρει ουσιωδώς τόσο από το συμβατικό επιχειρηματικό μοντέλο όσο και από το μοντέλο των κλασσικών φορέων κοινωνικής οικονομίας (ιδίως από τους κοινούς συνεταιρισμούς, τις κλασσικές εθελοντικές οργανώσεις με τη μορφή σωματείου ή αστικής εταιρείας και τα κλασσικά κοινωφελή ιδρύματα).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις **διαφέρουν από τις συμβατικές επιχειρήσεις** καθώς έχουν ως πρωταρχικό σκοπό την επίτευξη ενός θετικού κοινωνικού αντίκτυπου και όχι την απόδοση της υπεραξίας (κέρδους) που παράγουν στους ιδιοκτήτες του κεφαλαίου (εταίρους, μέλη, μετόχους).

Πίνακας 2. Κοινωνικές επιχειρήσεις και συμβατικές επιχειρήσεις – ομοιότητες και διαφορές

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΦΟΡΕΩΝ	ΚΕ	ΣΕ
Πρωταρχικός σκοπός η επίτευξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου (συμβολή στην επίλυση προβλημάτων ή στην κάλυψη αναγκών του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου)	✓	X
Επανεπένδυση μέρους ή του συνόλου των κερδών στην εξυπηρέτηση κοινωνικού σκοπού (περιορισμός της διανομής κερδών στους ιδιοκτήτες)	✓	X
Επιχειρηματική οπτική	✓	✓
Υψηλός βαθμός οικονομικής αυτονομίας	✓	✓

Λόγω της ιδιαίτερης στοχοθεσίας τους και της επανεπένδυσης των κερδών τους στον κοινωνικό τους σκοπό, οι κοινωνικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν δύο κρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις συμβατικές επιχειρήσεις:

- ικανότητα να βρίσκουν καινοτόμες και δυναμικές λύσεις σε σύνθετα προβλήματα ή σύνθετες ανάγκες του κοινωνικού συνόλου (κοινωνική καινοτομία)¹⁰
- ισχυρή συμβολή στην προώθηση των κοινωνικών διαστάσεων της οικονομικής ανάπτυξης με τρόπο που ενισχύει την κοινωνική συνοχή.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις **διαφέρουν και από τις κλασσικές εθελοντικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις**¹¹, καθώς οι εθελοντικές οργανώσεις δεν είναι επιχειρηματικά προσανατολισμένες και αντλούν το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους από δωρεές και επιχορηγήσεις¹². Αντίθετα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να διασφαλίσουν την βιωσιμότητά τους, συνδυάζοντας πόρους από διαφορετικές πηγές και δίνοντας έμφαση στα έσοδα από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα.

Πίνακας 3. Κοινωνικές επιχειρήσεις και κλασσικές εθελοντικές οργανώσεις – ομοιότητες και διαφορές

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΦΟΡΕΩΝ	ΚΕ	ΕΟ
Πρωταρχικός σκοπός η επίτευξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου (συμβολή στην επίλυση προβλημάτων ή στην κάλυψη αναγκών του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου)	✓	✓
Επιχειρηματική οπτική	✓	Χ
Υψηλός βαθμός οικονομικής αυτονομίας	✓	Χ

¹⁰ Βλ. European Commission – Bureau of European Policy Advisers, *Empowering people, driving change – Social Innovation in European Union*, 2011.

¹¹ Βλ. ενδεικτικά J. Defourny, L. Hulgard and V. Pestoff, *Social Enterprise and Third Sector - Changing European Landscapes in the Comparative Respective*, 2014.

¹² Αντίστοιχα, η επιχειρηματική οπτική απουσιάζει και από τα κλασσικά κοινωφελή ιδρύματα που δεν επιλέγουν να ασκήσουν κοινωνική επιχειρηματικότητα για να ενισχύσουν τα έσοδά τους.

Λόγω της επιχειρηματικής τους οπτικής, οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν δύο κρίσιμα συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις κλασικές εθελοντικές οργανώσεις:

- υψηλότερη οικονομική αυτονομία και, συνεπώς, χαμηλότερη (ή και καμία) εξάρτηση από ιδιωτικές δωρεές ή κρατικές επιχορηγήσεις για την διασφάλιση της βιωσιμότητάς τους,
- ικανότητα να υλοποιούν αυτοχρηματοδοτούμενες δράσεις για την επίτευξη του κοινωνικού τους σκοπού χωρίς εξάρτηση από εξωτερικούς χορηγούς.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις **διαφέρουν και από τους κοινούς συνεταιρισμούς**¹³. Οι κοινοί συνεταιρισμοί εστιάζουν αποκλειστικά (ή κατά κύριο λόγο) στην εξυπηρέτηση των μελών τους και όχι στην εξυπηρέτηση ευρύτερων κοινωνικών αναγκών ή στην αντιμετώπιση ευρύτερων κοινωνικών προβλημάτων. Κατ' επέκταση, εάν και ασκούν την επιχειρηματικότητα με ένα ιδιαίτερο κοινωνικό πρόσημο (γί' αυτό και ανήκουν στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας), διανέμουν το 100% των κερδών στα μέλη τους και δεν διαθέτουν μηχανισμό αποθεματικού για επανεπένδυση σε έναν ευρύτερο κοινωνικό στόχο.

Πίνακας 4. Κοινωνικές επιχειρήσεις και κοινοί συνεταιρισμοί – ομοιότητες και διαφορές

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΦΟΡΕΩΝ	ΚΕ	ΚΣ
Πρωταρχικός σκοπός η επίτευξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου (συμβολή στην επίλυση προβλημάτων ή στην κάλυψη αναγκών του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου)	✓	Χ
Επανεπένδυση μέρους ή του συνόλου των κερδών στην εξυπηρέτηση κοινωνικού σκοπού (περιορισμός της διανομής κερδών στους ιδιοκτήτες)	✓	Χ
Επιχειρηματική οπτική	✓	✓
Υψηλός βαθμός οικονομικής αυτονομίας	✓	✓

¹³ Με τον όρο «κοινός συνεταιρισμός» εννοούμε τον συνεταιρισμό που δεν έχει τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού συνεταιρισμού και, συνεπώς, δεν πληροί τις προδιαγραφές μίας κοινωνικής επιχείρησης.

Συμπερασματικά, η επιχειρηματική διάσταση της κοινωνικής επιχείρησης είναι **απολύτως αλληλένδετη και εξίσου σημαντική** με την κοινωνική της διάσταση. Στις κοινωνικές επιχειρήσεις, η επίτευξη κερδοφόρας εμπορικής δραστηριότητας είναι αναγκαία προϋπόθεση για:

- την διασφάλιση της βιωσιμότητας του φορέα (και, συνεπώς, για την ίδια του την ύπαρξη),
- την διασφάλιση της δυνατότητας του φορέα να αυτοχρηματοδοτεί τις δράσεις που προωθούν τον κοινωνικό του σκοπό (και, συνεπώς, για την αποτελεσματικότητά του ως προς την επίτευξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου)
- την διατήρηση της ταυτότητας του φορέα ως γνήσια “κοινωνική επιχείρηση”¹⁴.

1.3 Η κοινωνική οικονομία και η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, ο ευρύτερος τομέας της κοινωνικής οικονομίας (όπως αυτός ορίζεται σε επίπεδο ΕΕ) περιλαμβάνει, αφενός, τους παραδοσιακούς φορείς της κοινωνικής οικονομίας (φορείς με ειδικό νομικό καθεστώς όπως κοινοί συνεταιρισμοί, ενώσεις και ιδρύματα)¹⁵, αφετέρου, τις κοινωνικές επιχειρήσεις του Ν. 4430/2016 “Κοινωνική και Αλληλέγγυα

¹⁴ Υπενθυμίζεται ότι η ουσία της κοινωνικής επιχειρηματικότητας βρίσκεται στην συνειδητή επιλογή του φορέα της να επιδιώκει τον κοινωνικό του σκοπό βασιζόμενος, κυρίως, σε έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα και, δευτερευόντως σε έσοδα από δωρεές και επιχορηγήσεις. Συνεπώς, ένας φορέας που βασίζεται αποκλειστικά ή κυρίως σε έσοδα από δωρεές και επιχορηγήσεις συνιστά στην πραγματικότητα μάλλον κλασσική εθελοντική μη κερδοσκοπική οργάνωση παρά κοινωνική επιχείρηση.

¹⁵ Οι κοινοί συνεταιρισμοί περιλαμβάνουν τους αγροτικούς και τους γυναικείους συνεταιρισμούς του Ν. 4384/2016 καθώς και τους αστικούς συνεταιρισμούς του Ν. 1667/1986 (εδώ περιλαμβάνονται και οι συνεταιριστικές τράπεζες). Οι κλασσικές εθελοντικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις περιλαμβάνουν φορείς με μορφή είτε αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας είτε σωματείου του Αστικού Κώδικα. Οι κλασσικές εθελοντικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις μαζί με τα κοινωφελή ιδρύματα του Ν. 4182/2013 αναγνωρίζονται ως Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ) με το Ν. 4873/2021 “Προστασία του Εθελοντισμού, ενίσχυση της δράσης της Κοινωνίας των Πολιτών” (ΦΕΚ Α΄ 248).

*Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις*¹⁶
(Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης και Συνεταιρισμοί Εργαζομένων).

Η Ελληνική νομοθεσία δεν ρυθμίζει με ενιαίο και οριζόντιο τρόπο τον ευρύτερο τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Ωστόσο, μέσω του Ν. 4430/2016, οριοθετεί το ιδιαίτερο πεδίο της **Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ)** που περιλαμβάνει και τις τρεις βασικές νομικές μορφές κοινωνικής επιχείρησης.

Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ΚΑΛΟ)

“Το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται σε μία εναλλακτική μορφή οργάνωσης των σχέσεων παραγωγής, διανομής, κατανάλωσης και επανεπένδυσης, βασισμένη στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, καθώς και του σεβασμού στον άνθρωπο και το περιβάλλον.”

(άρθρο 2 παρ. 1 Ν. 4430/2016)

Ως **“Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας” (Φορείς ΚΑΛΟ)** αναγνωρίζονται υποχρεωτικά¹⁷:

- οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ),
- οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ)¹⁸,
- οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων (ΣυνΕργ)¹⁹.

¹⁶ ΦΕΚ Α' 205,

¹⁷ Βλ. άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 4430/2016.

¹⁸ Η νομική μορφή του ΚοιΣΠΕ θεσμοθετήθηκε με το Ν. 2716/1999 στο πλαίσιο της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης. Πρόκειται για αστικούς συνεταιρισμούς με εμπορική ιδιότητα και σκοπό την κοινωνικοοικονομική ένταξη ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Εκτός από κοινωνικές επιχειρήσεις, όμως, οι ΚοιΣΠΕ αποτελούν και Μονάδες Ψυχικής Υγείας υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας.

¹⁹ Η νομική μορφή του ΣυνΕργ θεσμοθετήθηκε με το Ν. 4430/2016 (άρθρα 24επ.) σχετικά με την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία. Πρόκειται για αστικούς συνεταιρισμούς με εμπορική ιδιότητα και σκοπό τη συλλογική ωφέλεια. Τα μέλη τους είναι μόνο φυσικά πρόσωπα που επιθυμούν να βιοποριστούν μέσω της από κοινού παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών για τρίτους.

Επίσης, ως Φορείς ΚΑΛΟ μπορούν να αναγνωριστούν (μετά από αίτησή τους) και νομικά πρόσωπα με οποιαδήποτε άλλη νομική μορφή εφόσον δεν είναι μονοπρόσωπα και πληρούν τις ειδικές προϋποθέσεις που θέτει ο Ν. 4430/2016²⁰.

Η ιδιότητα του “Φορέα ΚΑΛΟ” αντιστοιχεί σε ειδικό καθεστώς (ειδικές υποχρεώσεις και ειδικά πλεονεκτήματα) και πιστοποιείται με την εγγραφή των ενδιαφερόμενων στο **Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ** του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων. Το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή²¹ και περιλαμβάνει δύο (2) υπο-μητρώα:

- το **Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (ΜΚΕ)**, στο οποίο εγγράφονται μόνο όσοι φορείς ΚΑΛΟ έχουν νομική μορφή ΚοινΣΕπ, ΚοιΣΠΕ ή ΣυνΕργ²²,
- το **Ειδικό Μητρώο Άλλων Φορέων ΚΑΛΟ (ΕΜΑΦΚΑΟ)**, στο οποίο εγγράφονται όσοι φορείς αναγνωρίζονται ως φορείς ΚΑΛΟ αλλά δεν εγγράφονται στο ΜΚΕ²³.

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία (Δεκέμβριος 2022)²⁴, το 95% του συνόλου των εγγεγραμμένων φορέων ΚΑΛΟ ήταν κοινωνικές επιχειρήσεις εγγεγραμμένες στο ΜΚΕ (δηλ. ΚοινΣΕπ, ΚοιΣΠΕ και ΣυνΕργ) και από αυτές οι περισσότερες (94%) είχαν νομική μορφή ΚοινΣΕπ Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας. Εξάλλου, κατά την φορολογική χρήση του 2021 (πλέον πρόσφατα διαθέσιμα απολογιστικά

²⁰ Βλ. άρθρο 3 παρ. 1 στοιχείο δ' του Ν. 4430/2016.

²¹ Το Μητρώο τηρείται στο πλαίσιο του Πληροφοριακού Συστήματος “ΕΡΓΑΝΗ”, βλ. <https://kalo.yeka.gr>

²² Βλ. άρθρο 1 παρ. 5 στ. α' αρ. (i) της ΥΑ αρ. 61621/Δ.5.2643/30.12.2016 (ΦΕΚ Β' 56/2017).

²³ Στη μεγάλη τους πλειοψηφία πρόκειται για αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες (66%) και σωματεία (19%). Βλ. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Κ.Α.Λ.Ο. Έκθεση 2021-2022, 2023, σελ. 25.

²⁴ Βλ. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Κ.Α.Λ.Ο. Έκθεση 2021-2022, 2023, σ. 25.

στοιχεία), ο αριθμός των “ενεργών”²⁵ εγγεγραμμένων κοινωνικών επιχειρήσεων στο ΜΚΕ ήταν 687.

²⁵ Ως “ενεργές” χαρακτηρίζονται οι κοινωνικές επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ, ΚοιΣΠΕ ή Συνεργ) που έχουν υποβάλλει πλήρη απολογιστικά στοιχεία στο ΜΚΕ. Βλ. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, *Κ.Α.Ο. Έκθεση 2021-2022, 2023*, σελ. 29.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΣΕΠ

Η ΚοινΣΕπ είναι η πλέον διαδεδομένη νομική μορφή για την άσκηση κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Η λειτουργία της ρυθμίζεται, κυρίως, από το Ν. 4430/2016 περί ΚΑΛΟ, ενώ για ορισμένα θέματα εφαρμόζονται και διατάξεις του Ν. 1667/1986 σχετικά με τους αστικούς συνεταιρισμούς²⁶.

Οι όροι και οι διαδικασίες ίδρυσης των ΚοινΣΕπ ρυθμίζονται από το Ν. 4430/2016 σχετικά με την ΚΑΛΟ σε συνδυασμό με τις διατάξεις του Ν. 4919/2022 σχετικά με την σύσταση εταιρειών μέσω Υπηρεσιών Μίας Στάσης και την τήρηση του ΓΕΜΗ²⁷. Η διαδικασία και τα δικαιολογητικά εγγραφής των ΚοινΣΕπ στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας εξειδικεύονται στην ΥΑ αρ. 61621/Δ.5.2643/30.12.2016 σχετικά με την τήρηση και λειτουργία του Γενικού Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ²⁸.

2.1 Η φύση και ο σκοπός των ΚοινΣΕπ

Ως προς τη νομική της φύση, η ΚοινΣΕπ αποτελεί μία **ιδιόμορφη κατηγορία αστικού συνεταιρισμού**²⁹. Όπως και οι κοινοί αστικοί συνεταιρισμοί, οι ΚοινΣΕπ είναι ενώσεις προσώπων με οικονομικό

²⁶ ΦΕΚ Α' 196/1986.

²⁷ Ο Ν. 4919/2022 (ΦΕΚ Α' 71) θέσπισε τον μηχανισμό των Υπηρεσιών Μίας Στάσης για την ταχεία και ευχερή σύσταση όλων των εμπορικών εταιρειών (συμπεριλαμβανομένων και των αστικών συνεταιρισμών). Ειδικά για τη σύσταση ΚοινΣΕπ, ΚοιΣΠΕ και ΣυνΕργ, αρμόδια Υπηρεσία Μίας Στάσης έχει οριστεί η Διεύθυνση Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (βλ. άρθρα 8 και 20 Ν. 4919/2020).

²⁸ Βλ. Απόφαση Αναπληρώτριας Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 «*Τήρηση και λειτουργία του Γενικού Μητρώου Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του ν. 4430/2016 (ΦΕΚ 205/Α/31.10.2016) "Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις"* (ΦΕΚ Β' 56/2017).

²⁹ Σε αντίθεση με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (που ρυθμίζονται από το Ν. 4384/2016), οι αστικοί συνεταιρισμοί (που ρυθμίζονται από το Ν. 1667/1986) αναπτύσσουν την οικονομική τους δραστηριότητα σε πεδία εκτός της αγροτικής οικονομίας και μπορεί να είναι καταναλωτικοί, παραγωγικοί, πιστωτικοί κ.α.

σκοπό³⁰ και συνεταιριστική μορφή οργάνωσης και λειτουργίας. Ο Ν. 4430/2016, μάλιστα, διευκολύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα των ΚοινΣΕπ, αποδίδοντάς τους και την **εμπορική ιδιότητα**³¹.

Από την άλλη πλευρά, οι ΚοινΣΕπ διαφοροποιούνται από τους κοινούς αστικούς συνεταιρισμούς ως προς τον λόγο για τον οποίο ασκούν την επιχειρηματικότητα. Ενώ οι κοινοί αστικοί συνεταιρισμοί έχουν αποκλειστικό σκοπό την προσωπική (οικονομική και άλλη) ανάπτυξη των μελών τους, οι ΚοινΣΕπ ασκούν την επιχειρηματικότητα με σκοπό τη συλλογική και την κοινωνική ωφέλεια³². Με άλλα λόγια, οι ΚοινΣΕπ χρησιμοποιούν τις επιχειρηματικές μεθόδους προκειμένου να εξυπηρετήσουν:

(α) τις ανάγκες των μελών τους, μέσα από τη διαμόρφωση ισότιμων σχέσεων παραγωγής, τη δημιουργία θέσεων σταθερής και αξιοπρεπούς εργασίας, τη συμφιλίωση προσωπικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (**συλλογική ωφέλεια**)³³

και

(β) κοινωνικές ανάγκες τοπικού ή ευρύτερου χαρακτήρα με την αξιοποίηση της κοινωνικής καινοτομίας, μέσα από δραστηριότητες

³⁰ Ο “οικονομικός σκοπός” (επιδίωξη συστηματικής άσκησης της επιχειρηματικότητας) δεν πρέπει να συγχέεται με τον “κερδοσκοπικό σκοπό” (πλουτισμός των μελών του φορέα από την επιχειρηματικότητα). Οι ΚοινΣΕπ έχουν εκ των πραγμάτων οικονομικό σκοπό γιατί δημιουργούνται για να ασκήσουν συστηματική επιχειρηματική δραστηριότητα. Από την άλλη πλευρά, δεν έχουν κερδοσκοπικό σκοπό, υπό την έννοια ότι ασκούν την επιχειρηματικότητα με πρωταρχική επιδίωξη την επίτευξη θετικού κοινωνικού αντίκτυπου.

³¹ Η εμπορική ιδιότητα είναι κρίσιμη γιατί επιδρά καθοριστικά στη νομική και φορολογική μεταχείριση της επιχείρησης στην οποία αποδίδεται (ειδικά για την φορολογική μεταχείριση των εισοδημάτων από εμπορική επιχείρηση βλ. Ν. 2238/1994 και ΠΟΛ. 1120/25.4.2014). Ωστόσο, η εμπορική ιδιότητα δεν πρέπει να συγχέεται με την επιχειρηματική δραστηριότητα γιατί υπάρχουν περιπτώσεις προσώπων που ασκούν επιχειρηματικότητα χωρίς να τους αποδίδεται η ιδιότητα του “εμπόρου” (βλ. ελεύθεροι επαγγελματίες).

³² Βλ. άρθρο 14 παρ. 1 Ν. 4430/2016.

³³ Βλ. άρθρο 2 παρ. 2 Ν. 4430/2016.

“βιώσιμης ανάπτυξης” ή παροχής “κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος” ή κοινωνικής ένταξης (**κοινωνική ωφέλεια**)³⁴.

Επιπλέον, σε αντίθεση με τους κοινούς αστικούς συνεταιρισμούς³⁵, οι ΚοινΣΕπ **δεν διανέμουν τα κέρδη στα μέλη τους**³⁶ αλλά οφείλουν να τα διαθέτουν ως εξής³⁷:

- ⇒ ποσοστό 5% για τον σχηματισμό τακτικού αποθεματικού,
- ⇒ ποσοστό 35% για διανομή στους εργαζομένους,
- ⇒ το υπόλοιπο για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας της επιχείρησης.

Ο συνδυασμός οικονομικού και κοινωνικού σκοπού αποτελεί το πλέον κρίσιμο στοιχείο της ταυτότητας των ΚοινΣΕπ αλλά και το χαρακτηριστικό που τις καθιστά κοινωνικές επιχειρήσεις. Από την άλλη πλευρά, η ισορροπία μεταξύ του οικονομικού και του κοινωνικού σκοπού αποτελεί το κλειδί για την ουσιαστική αποτελεσματικότητά τους και, συνεπώς, την κύρια πρόκληση που καλούνται να διαχειριστούν.

2.2 Οι κατηγορίες των ΚοινΣΕπ

Ο γενικός σκοπός της συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας είναι υποχρεωτικός για όλες τις ΚοινΣΕπ. Ωστόσο, κάθε ΚοινΣΕπ οφείλει να εξειδικεύσει τον τρόπο με τον οποίο θα εκπληρώσει τον γενικό σκοπό της συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας, επιλέγοντας έναν από τους ακόλουθους ειδικότερους σκοπούς:

- i. κοινωνικοοικονομική ένταξη Ευάλωτων Κοινωνικών Ομάδων³⁸

³⁴ Βλ. άρθρο 2 παρ. 3 Ν. 4430/2016.

³⁵ Για το δικαίωμα των μελών αστικών συνεταιρισμών στα καθαρά κέρδη του φορέα βλ. άρθρα 4 παρ. 2 εδ. 3' και 9 παρ. 3 Ν. 1667/1986.

³⁶ Κατ' εξαίρεση, τα μέλη που είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενοι συμμετέχουν στη διανομή του 35% των κερδών που προορίζεται για τους εργαζομένους της ΚοινΣΕπ.

³⁷ Βλ. άρθρο 21 Ν. 4430/2016.

³⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 8 Ν. 4430/2016, οι “**Ευάλωτες Κοινωνικές Ομάδες**” (**ΕΚΟ**) είναι οι ομάδες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ως προς την κοινωνική και οικονομική τους ένταξη εξαιτίας σωματικών ή ψυχικών αιτιών ή παραβατικής συμπεριφοράς. Ειδικότερα στις ΕΚΟ ανήκουν (α) τα άτομα με αναπηρία

- ii. κοινωνικοοικονομική ένταξη Ειδικών Ομάδων³⁹
- iii. συλλογική & κοινωνική ωφέλεια μέσω της ανάπτυξης δραστηριοτήτων “βιώσιμης ανάπτυξης”⁴⁰
- iv. συλλογική & κοινωνική ωφέλεια μέσω της παροχής “κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος”⁴¹
- v. συλλογική & κοινωνική ωφέλεια μέσω της ανάπτυξης δραστηριοτήτων “βιώσιμης ανάπτυξης και μέσω της παροχής “κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος”

Με κριτήριο τον ειδικότερο σκοπό τους, οι ΚοινΣΕπ διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αντιστοιχεί στις **ΚοινΣΕπ Ένταξης** και περιλαμβάνει δύο υποκατηγορίες, τις *ΚοινΣΕπ Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων* και τις *ΚοινΣΕπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων*. Η δεύτερη κατηγορία

οποιασδήποτε μορφής (σωματική, ψυχική, νοητική, αισθητηριακή), (β) τα άτομα με προβλήματα εξάρτησης από ουσίες ή τα απεξαρτημένα άτομα, (γ) οι ανήλικοι με παραβατική συμπεριφορά, οι φυλακισμένοι και οι αποφυλακισμένοι.

³⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 8 Ν. 4430/2016, οι **“Ειδικές Ομάδες”** είναι οι ομάδες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ως προς την ομαλή τους ένταξη στην αγορά εργασίας λόγω οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων. Ειδικότερα στις ΕΚΟ ανήκουν (α) τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, (β) τα θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, (γ) οι άστεγοι, (δ) τα άτομα που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας, (ε) οι οικονομικοί μετανάστες, (στ) οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο, (ζ) οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, (η) τα άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (Έλληνες Ρομά, Πομάκοι, Μουσουλμάνοι) και (θ) οι μακροχρόνια άνεργοι ηλικίας είτε έως 25 ετών είτε 50 ετών και άνω.

⁴⁰ Ο Ν. 4430/2016 προσδιορίζει ως **δραστηριότητες “βιώσιμης ανάπτυξης”** όσες αφορούν (ενδεικτικά) στην προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, στην αειφόρο γεωργία και κτηνοτροφία, στο δίκαιο και αλληλέγγυο εμπόριο, στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, στην μείωση της παραγωγής αποβλήτων και απορριμμάτων σε τοπικό επίπεδο, στον εναλλακτικό και ήπιο τουρισμό, στον σχεδιασμό και διάθεση καινοτόμων και ελεύθερων ψηφιακών προϊόντων, στην παραγωγή και προώθηση ανεξάρτητης πολιτιστικής δημιουργίας κ.α. (άρθρο 2 παρ. 5).

⁴¹ Ο Ν. 4430/2016 προσδιορίζει ως **“κοινωνικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος”** τις υπηρεσίες που είναι προσβάσιμες σε όλους, προάγουν την ποιότητα ζωής και παρέχουν κοινωνική προστασία σε ομάδες όπως ηλικιωμένοι, βρέφη, παιδιά, άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και περιλαμβάνουν την εκπαίδευση, την υγεία, την κοινωνική στέγαση, την κοινωνική σίτιση, την παιδική φροντίδα, τη μακροχρόνια φροντίδα και τις υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής, χωρίς, ωστόσο, να υποκαθιστούν τις γενικές υποχρεώσεις του κράτους στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής (άρθρο 2 παρ. 6).

αντιστοιχεί στις **ΚοινΣΕπ Συλλογικής & Κοινωνικής Ωφέλειας** και περιλαμβάνει όλες τις ΚοινΣΕπ με ειδικό σκοπό την ανάπτυξη δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης ή/και την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος.

Ενόψει του ειδικότερου σκοπού τους, οι ΚοινΣΕπ Ένταξης υποχρεούνται να διατηρούν ένα ελάχιστο ποσοστό μελών (*κριτήριο συμμετοχής*) αλλά και ένα ελάχιστο ποσοστό εργαζομένων (*κριτήριο απασχόλησης*)⁴² που να προέρχεται από Ευάλωτες ή Ειδικές Ομάδες. Ειδικότερα:

- ❑ Στις **ΚοινΣΕπ Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων**, τουλάχιστον το **30%** των μελών και των εργαζομένων πρέπει να είναι άτομα που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ένταξης εξαιτίας σωματικών ή ψυχικών αιτιών ή παραβατικής συμπεριφοράς.
- ❑ Στις **ΚοινΣΕπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων**, τουλάχιστον το **50%** των μελών και των εργαζομένων πρέπει να είναι άτομα που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων.

⁴² Οι ΚοινΣΕπ Ένταξης υποχρεούνται να ενημερώνουν το Τμήμα Μητρώου της Διεύθυνσης ΚΑΛΟ του ΥΕΚΥ για κάθε νέα πρόσληψη ατόμου που ανήκει σε Ευάλωτη ή Ειδική Ομάδα εντός δέκα (10) ημερών από την πρόσληψη, υποβάλλοντας (α) το δικαιολογητικό που τεκμηριώνει ότι ο νεοπροσληφθείς ανήκει σε Ευάλωτη ή Ειδική Ομάδα (σχετικά με το ποια είναι τα κατάλληλα δικαιολογητικά ανά ομάδα πληθυσμού βλ. άρθρο 5 παρ. 2 και 3 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ) και (β) Πίνακα Προσωπικού όπως έχει κατατεθεί στην Επιθεώρηση Εργασίας. Σε κάθε περίπτωση, ο έλεγχος τήρησης του ελάχιστου ποσοστού μελών και εργαζομένων από Ευάλωτες ή Ειδικές Ομάδες ελέγχεται από το ΥΕΚΥ σε ετήσια βάση (βλ. παρακάτω στην ενότητα 2.4). Σε περίπτωση που η ελάχιστη ποσόστωση ατόμων από Ευάλωτες ή Ειδικές Ομάδες παύσει προσωρινά, η ενδιαφερόμενη ΚοινΣΕπ υποχρεούται να αποκαταστήσει την ελάχιστη ποσόστωση (μέσω εγγραφών νέων μελών ή/και προσλήψεων νέων εργαζομένων) εντός τριών (3) μηνών. Εάν η τρίμηνη προθεσμία συμπληρωθεί χωρίς να έχει αποκατασταθεί η ελάχιστη ποσόστωση, η ενδιαφερόμενη ΚοινΣΕπ Ένταξης οφείλει να τροποποιήσει το καταστατικό της και να μετατραπεί σε ΚοινΣΕπ Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας εντός νέας προθεσμίας δύο (2) μηνών, αλλιώς διαγράφεται οριστικά από το ΜΚΕ. Βλ. βλ. άρθρο 5 παρ. 5 και 6 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

2.3 Τα μέλη των ΚοινΣΕπ

Ως ενώσεις προσώπων, οι ΚοινΣΕπ πρέπει να έχουν κατά τη σύστασή τους (και να διατηρούν καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας τους) έναν **ελάχιστο αριθμό μελών** που ορίζεται στο νόμο⁴³. Εάν ο αριθμός των μελών μειωθεί κάτω από το ελάχιστο νόμιμο όριο και η ποσόστωση δεν αποκατασταθεί εντός συγκεκριμένης νόμιμης προθεσμίας, η επιχείρηση λύεται⁴⁴. Ο ελάχιστος αριθμός μελών διαφοροποιείται ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει η ενδιαφερόμενη επιχείρηση:

- για τις ΚοινΣΕπ Ένταξης ο ελάχιστο αριθμός είναι επτά (7) μέλη
- για τις ΚοινΣΕπ Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας ο ελάχιστος αριθμός είναι πέντε (5) μέλη.

Τα μέλη των ΚοινΣΕπ μπορεί να είναι φυσικά αλλά και νομικά πρόσωπα, αρκεί:

- ➔ να μην είναι μέλη και σε άλλη ΚοινΣΕπ με την ίδια δραστηριότητα⁴⁵,
- ➔ τα νομικά πρόσωπα - μέλη να μην υπερβαίνουν το 1/3 του συνόλου των μελών⁴⁶ και
- ➔ τα νομικά πρόσωπα - μέλη να μην είναι ΟΤΑ ή ΝΠΔΔ που υπάγονται σε ΟΤΑ⁴⁷.

Από μόνη της η ιδιότητα μέλους ΚοινΣΕπ δεν προσδίδει στα φυσικά πρόσωπα την εμπορική ιδιότητα, ούτε δημιουργεί ατομικές ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις⁴⁸. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την απαγόρευση διανομής κερδών της ΚοινΣΕπ σε απλά μέλη (δηλ. μέλη που δεν είναι και εργαζόμενοι της) οδηγεί στο συμπέρασμα ότι απλά μέλη ΚοινΣΕπ μπορούν να είναι άτομα με κύρια

⁴³ Βλ. άρθρο 15 Ν. 4430/2016.

⁴⁴ Βλ. άρθρο 22 παρ. 1 Ν. 4430/2016.

⁴⁵ Βλ. άρθρο 14 παρ. 6 Ν. 4430/2016.

⁴⁶ Βλ. άρθρο 14 παρ. 4 Ν. 4430/2016.

⁴⁷ Βλ. άρθρο 14 παρ. 5 Ν. 4430/2016. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η συμμετοχή ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ του δημόσιου τομέα μόνο εάν πρόκειται για ΚοινΣΕπ Ένταξης και μετά από ειδική έγκριση του φορέα που τα εποπτεύει.

⁴⁸ Βλ. άρθρο 14 παρ. 7 Ν. 4430/2016.

απασχόληση εκτός της ΚοινΣΕπ (ακόμη και δημόσιοι υπάλληλοι⁴⁹) καθώς επίσης και οικονομικά μη ενεργά άτομα (π.χ. συνταξιούχοι, φοιτητές κλπ.).

Τα φυσικά πρόσωπα - μέλη της ΚοινΣΕπ μπορούν να είναι και εργαζόμενοι της με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Σε αυτή την περίπτωση, αμείβονται κανονικά για την εργασία τους⁵⁰, έχουν πλήρη εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα και μετέχουν στη διανομή του 35% των ετήσιων κερδών της ΚοινΣΕπ προς το προσωπικό της. Για τα μέλη - εργαζόμενους της ΚοινΣΕπ ισχύει το ασφαλιστικό καθεστώς της εξαρτημένης εργασίας (e-ΕΦΚΑ)⁵¹.

Η **ευθύνη των μελών** της ΚοινΣΕπ για τις εταιρικές υποχρεώσεις (οφειλές) διαφοροποιείται ως εξής:

- ⇒ για τις υποχρεώσεις της ΚοινΣΕπ προς ιδιώτες (π.χ. προμηθευτές, τράπεζες, πελάτες κλπ.) ευθύνεται μόνο η ΚοινΣΕπ με την δική της περιουσία και όχι τα μέλη της,
- ⇒ για τις υποχρεώσεις της ΚοινΣΕπ προς το Δημόσιο (π.χ. φόροι, ασφαλιστικές εισφορές, τέλη) ευθύνονται τόσο η ΚοινΣΕπ με την περιουσία της όσο και ο Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής της (ή ο Διαχειριστής της) με την προσωπική του περιουσία⁵².

2.4 Η οργάνωση και η λειτουργία των ΚοινΣΕπ

Η **σύσταση** της ΚοινΣΕπ πραγματοποιείται με την εγγραφή της στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (ΜΚΕ) του ΥΕΚΥ, οπότε και

⁴⁹ Οι δημόσιοι υπάλληλοι μπορούν να είναι απλά μέλη αλλά όχι και εργαζόμενοι της ΚοινΣΕπ - βλ. Γνωμοδότηση Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ε' Τμήμα) αρ. 112/23.6.2021.

⁵⁰ Βλ. άρθρο 17 παρ. 8 Ν. 4430/2016.

⁵¹ Βλ. ΕΦΚΑ, Εγκύκλιος αρ. 41/25.9.2020 "Ασφάλιση μελών και εργαζομένων σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις".

⁵² Στην περίπτωση αυτή, ο Διαχειριστής ή ο Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής έχουν δικαίωμα αναγωγής κατά των λοιπών μελών της ΚοινΣΕπ (άρθρο 16 παρ. 5 Ν. 4430/2016)

αποκτά νομική προσωπικότητα και εμπορική ιδιότητα⁵³. Κατά την εγγραφή της στο ΜΚΕ, κάθε ΚοινΣΕπ λαμβάνει *Αριθμό Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας (ΑΓΕΜΚΟ)* καθώς και *Αριθμό Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ)*⁵⁴.

Ο ΑΓΕΜΚΟ και ο αριθμός ΓΕΜΗ πρέπει υποχρεωτικά να αναγράφονται (μαζί με τον ΑΦΜ και οποιοδήποτε άλλο στοιχείο επιβάλλει η εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία) στη σφραγίδα, στα έντυπα, στα έγγραφα και στις συμβάσεις της επιχείρησης.

Οι ΚοινΣΕπ οφείλουν να καταχωρούν στο ΜΚΕ κάθε μεταβολή των στοιχείων τους ή τροποποίηση του καταστατικού τους. Επίσης, σε ετήσια βάση⁵⁵, υποχρεούνται να καταχωρούν στο ΜΚΕ:

- τον ετήσιο προγραμματισμό τους (για την τρέχουσα χρήση), όπως έχει εγκριθεί από τη Γενική τους Συνέλευση,
- τον ετήσιο απολογισμό, ισολογισμό ή οικονομική κατάσταση αποτελεσμάτων (για την προηγούμενη χρήση), όπως έχουν εγκριθεί από την Γενική τους Συνέλευση,
- ειδικά για τις ΚοινΣΕπ Ένταξης, τα στοιχεία που τεκμηριώνουν ότι τηρήθηκε το ελάχιστο ποσοστό μελών και εργαζομένων από Ευάλωτες και Ειδικές Ομάδες (για την προηγούμενη χρήση).

Οι ΚοινΣΕπ υπάγονται στην φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, όπως και κάθε άλλη επιχείρηση⁵⁶. Στο πλαίσιο αυτό, οφείλουν να τηρούν βιβλία Β΄ κατηγορίας (απλογραφικά)⁵⁷ και να υποβάλλουν περιοδικές δηλώσεις ΦΠΑ.

⁵³ Βλ. άρθρο 15 παρ. 1 Ν. 4430/2016.

⁵⁴ Υπενθυμίζεται ότι η Διεύθυνση ΚΑΛΟ του ΥΕΚΥ έχει οριστεί από το Ν. 4919/2022 ως η αρμόδια Υπηρεσία Μίας Στάσης για την σύσταση των ΚοινΣΕπ, των ΚοιΣΠΕ και των ΣυνΕργ.

⁵⁵ Βλ. άρθρο 16 παρ. 1 Ν. 4430/2016 και άρθρα 12 και 16 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

⁵⁶ Βλ. άρθρο 45 παρ. 1 περ. δ΄ Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

⁵⁷ Η τήρηση βιβλίων Β΄ κατηγορίας ισχύει εφόσον η ενδιαφερόμενη ΚοινΣΕπ εμπίπτει στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (ετήσιος κύκλος εργασιών που δεν υπερβαίνει το 1,5 εκ. Ευρώ). Βλ. Ν. 4308/2014 “Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις”. Για την φορολογική μεταχείριση των συνδρομών που εισπράττουν οι ΚοινΣΕπ από τα μέλη τους καθώς και των χορηγιών και συνδρομών προς αυτές βλ.

Το **κεφάλαιο**⁵⁸ της ΚοινΣΕπ διαιρείται σε συνεταιριστικές μερίδες και κάθε μέλος διαθέτει από μία (1) υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα, ως ελάχιστη συμμετοχή στο κεφάλαιο της επιχείρησης. Η υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα είναι ίση για όλα τα μέλη, παρέχει δικαίωμα ψήφου και το ύψος της δεν μπορεί να είναι κατώτερο από εκατό (100) Ευρώ. Το καταστατικό της ΚοινΣΕπ μπορεί να προβλέπει και την απόκτηση προαιρετικών συνεταιριστικών μερίδων (έως πέντε για κάθε μέλος) αλλά χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Τα **όργανα διοίκησης**⁵⁹ της ΚοινΣΕπ περιλαμβάνουν:

- την Γενική Συνέλευση (ΓΣ), που είναι το ανώτερο όργανο λήψης αποφάσεων της επιχείρησης και
- την Διοικούσα Επιτροπή (ΔΕ), που είναι το εκτελεστικό όργανο διοίκησης και εκπροσώπησης της επιχείρησης⁶⁰.

Στη ΓΣ μετέχουν όλα τα μέλη της ΚοινΣΕπ με μία ψήφο ανά μέλος (ανεξαρτήτως του αριθμού των μερίδων που κατέχει κάθε μέλος). Η ΔΕ απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και δύο μέλη (Γραμματέα και Ταμία) που εκλέγονται από την ΓΣ με άμισθη θητεία, η διάρκεια της οποίας ορίζεται στο καταστατικό της ΚοινΣΕπ. Η ΔΕ διοικεί και εκπροσωπεί την ΚοινΣΕπ, σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού, ενώ μπορεί να μεταβιβάζει αρμοδιότητές της σε ένα ή περισσότερα μέλη, στελέχη ή υπαλλήλους της επιχείρησης⁶¹.

Το **προσωπικό** της ΚοινΣΕπ πρέπει να αποτελείται κυρίως από μέλη της, ενώ ο αριθμός των εργαζομένων - μη μελών δεν πρέπει να υπερβαίνει το

Εγκύκλιο της Γεν. Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων αρ. ΔΕΑΦ Β 1137382 ΕΞ 2015. Για την φορολογική μεταχείριση των επιδοτήσεων και το δικαίωμα έκπτωσης ΦΠΑ επί των σχετικών εισροών / δαπανών βλ. ΑΑΔΕ, Εγκύκλιος αρ. Ε.2059/2022.

⁵⁸ Βλ. άρθρο 16 παρ. 2 - 4 Ν. 4430/2016.

⁵⁹ Βλ. άρθρα 19 και 20 Ν. 4430/2016.

⁶⁰ Εάν μία ΚοινΣΕπ έχει μόνο πέντε μέλη, η Γενική Συνέλευση μπορεί απλώς να ορίσει ένα άτομο ως Διαχειριστή με τις ίδιες αρμοδιότητες (άρθρο 20 παρ. 1 Ν. 4430/2016).

⁶¹ Βλ. άρθρο 7 παρ. 4 Ν. 1667/1986.

40% του συνόλου των εργαζομένων της επιχείρησης⁶². Οι ΚοινΣΕπ υποχρεούνται να παρουσιάζουν ετήσια δαπάνη μισθοδοσίας τουλάχιστον ίση με 25% του κύκλου εργασιών της προηγούμενης χρήσης, εάν ο κύκλος εργασιών και τα έσοδα επιχορηγήσεων της προηγούμενης χρήσης υπερέβαιναν το 300% του ετήσιου κόστους μισθοδοτικής δαπάνης ενός υπαλλήλου πλήρους απασχόλησης (βάσει του κατώτατου νομοθετημένου μισθού χωρίς τα επιδόματα)⁶³.

Όσοι από τους εργαζομένους της ΚοινΣΕπ ανήκουν σε Ευάλωτες Ομάδες (π.χ. ΑμεΑ, άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, αποφυλακισμένοι) και λαμβάνουν προνοιακά επιδόματα ή επιδόματα επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλιο / παροχή / σύνταξη ως έμμεσα ασφαλισμένοι, έχουν δικαίωμα να συνεχίσουν να τα εισπράττουν ταυτόχρονα με την αμοιβή τους από την επιχείρηση⁶⁴.

Εκτός από τους εργαζομένους και τα μέλη της, η ΚοινΣΕπ έχει το δικαίωμα να αξιοποιεί και **εθελοντές**⁶⁵ στο πλαίσιο δράσεων που συνδέονται με τον κοινωνικό της σκοπό. Η παροχή εθελοντικού έργου προς μία ΚοινΣΕπ είναι νόμιμη και δεν θεωρείται ότι υποκρύπτει παροχή εξαρτημένης εργασίας εφόσον τηρούνται και οι δύο ακόλουθες προϋποθέσεις:

(α) η ΚοινΣΕπ δεν αποκομίζει άμεσα έσοδα από την δράση στο πλαίσιο της οποίας αξιοποιεί τους εθελοντές,

(β) η Διοικούσα Επιτροπή έχει δημοσιεύσει (σε χρόνο προγενέστερο της υλοποίησης της εθελοντικής δράσης) στην ιστοσελίδα της επιχείρησης πρακτικό της, το οποίο περιέχει την απόφασή της για υλοποίηση της εθελοντικής δράσης καθώς και την πρόσκληση και το πρόγραμμα της δράσης.

Οι **πόροι** της ΚοινΣΕπ⁶⁶, εκτός από το κεφάλαιό της, περιλαμβάνουν:

⁶² Κατ' εξαίρεση, το ποσοστό εργαζομένων – μη μελών μπορεί να φτάσει έως 50% του συνόλου των εργαζομένων μόνο για ανώτατο διάστημα 6 μηνών στο πλαίσιο κάλυψης έκτακτων εποχικών αναγκών. Βλ. άρθρο 18 Ν. 4430/2016.

⁶³ Βλ. άρθρο 3 παρ. 4 Ν. 4430/2016.

⁶⁴ Βλ. άρθρο 34 παρ. 2 Ν. 4430/2016.

⁶⁵ Βλ. άρθρο 3 παρ. 3 και άρθρο 8 Ν. 4430/2016

⁶⁶ Βλ. άρθρο 34 Ν. 4430/2016.

- ✓ έσοδα από την επιχειρηματική της δραστηριότητα,
- ✓ έσοδα από την αξιοποίηση της περιουσίας της,
- ✓ έσοδα από επιχορηγήσεις (του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διεθνών ή εθνικών οργανισμών, ΟΤΑ)
- ✓ έσοδα από προγράμματα που υλοποιεί,
- ✓ δωρεές τρίτων,
- ✓ κεφάλαια από κληροδοτήματα,
- ✓ παραχωρήσεις της χρήσης περιουσιακών στοιχείων τρίτων.

Στο πλαίσιο της επιχειρηματικής της δραστηριότητας, μία ΚοινΣΕπ μπορεί να πωλεί αγαθά και υπηρεσίες όχι μόνο σε ιδιώτες αλλά και σε δημόσιους φορείς. Στην δεύτερη περίπτωση, η ΚοινΣΕπ μπορεί είτε να αναλαμβάνει **δημόσιες συμβάσεις** (ως κύριος ανάδοχος ή ως μέλος ανάδοχης κοινοπραξίας), είτε να συνεργάζεται με αναδόχους ή ανάδοχες κοινοπραξίες δημοσίων συμβάσεων ως υπεργολάβος.

Η νομοθεσία περί δημοσίων προμηθειών επιβάλλει, κατά κανόνα, ίση μεταχείριση μεταξύ κοινωνικών και συμβατικών επιχειρήσεων ώστε να μην παραβιάζονται οι βασικές αρχές των δημοσίων συμβάσεων (απαγόρευση διακρίσεων, βέλτιστη εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος, ελευθερία του ανταγωνισμού κλπ). Σε ειδικές περιπτώσεις⁶⁷, ωστόσο, προβλέπεται η δυνατότητα των αναθετουσών αρχών (δηλ. των δημοσίων φορέων ή των ΟΤΑ που αναθέτουν την δημόσια σύμβαση) να παραχωρούν κατ' αποκλειστικότητα δικαίωμα συμμετοχής σε διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων σε συγκεκριμένους τύπους ΚοινΣΕπ. Πρόκειται για ένα είδος "θετικής διάκρισης", μέσω της οποίας το Δημόσιο και οι ΟΤΑ επιδιώκουν να αξιοποιήσουν την αγοραστική τους δύναμη για την επίτευξη παράλληλων κοινωνικών στόχων όπως, ιδίως, την ενίσχυση φορέων που συμβάλλουν στην εργασιακή ένταξη ευάλωτων ομάδων ή/και τη διασφάλιση της ποιότητας και συνέχειας των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος (*πολιτική κοινωνικά υπεύθυνων δημοσίων προμηθειών*).

⁶⁷ Βλ. άρθρα 20 και 110 Ν. 4412/2016 (ΦΕΚ Α' 147).

Καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας τους, οι ΚοινΣΕπ υπάγονται στον **έλεγχο** των υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για τον έλεγχο των Φορέων ΚΑΛΟ (Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχων Φορέων ΚΑΛΟ του ΥΕΚΥ και υπηρεσίες των Περιφερειών αρμόδιες για θέματα Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού).

Η **λύση** μίας ΚοινΣΕπ⁶⁸ επέρχεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- (i) εάν η σύστασή της κριθεί άκυρη με τελεσίδικη δικαστική απόφαση⁶⁹,
- (ii) εάν ο αριθμός των μελών της μειωθεί κάτω από το ελάχιστο νόμιμο όριο,
- (iii) εάν κηρυχθεί σε πτώχευση,
- (iv) όταν λήξει ο χρόνος διάρκειάς της (όπως αυτός ορίζεται στο καταστατικό της) και η ΓΣ δεν αποφασίσει την παράτασή του,
- (v) όταν η ΓΣ αποφασίσει τη λύση.

Η ΚοινΣΕπ εξακολουθεί να υφίσταται ως νομικό πρόσωπο και μετά τη λύση της, ώστε να είναι δυνατή η **εκκαθάριση** της. Κατά το στάδιο της εκκαθάρισης της ΚοινΣΕπ, διεκπεραιώνονται οι εκκρεμείς υποθέσεις της (είσπραξη οφειλών τρίτων προς την ΚοινΣΕπ, ρευστοποίηση περιουσίας, εξόφληση χρεών, λύση εκκρεμών συμβάσεων κλπ.). Όταν ολοκληρωθεί η εκκαθάριση, η ΚοινΣΕπ διαγράφεται από το ΜΚΕ και παύει να υφίσταται.

2.5 Η πρόσβαση των ΚοινΣΕπ σε μέτρα υποστήριξης

Οι ΚοινΣΕπ έχουν δικαίωμα πρόσβασης⁷⁰ σε όλα τα μέτρα που ενεργοποιούνται από το κράτος για την στήριξη των επιχειρήσεων και ιδίως σε:

- ✓ χρηματοδότηση από την Εθνική Αναπτυξιακή Τράπεζα⁷¹,

⁶⁸ Βλ. άρθρο 22 Ν. 4430/2016 καθώς και άρθρα 10 και 11 του Ν. 1667/1986.

⁶⁹ Μέσα στους πρώτους δύο μήνες από τη σύσταση μίας ΚοινΣΕπ, οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να ασκήσει αγωγή για να αναγνωρισθεί άκυρη η σύσταση. Βλ. άρθρο 15 παρ. 4 Ν. 4430/2016.

⁷⁰ Βλ. άρθρο 5 παρ. 1 και 2 Ν. 4430/2016.

⁷¹ Η Εθνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (πρώην Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης) είναι ανώνυμη εταιρεία του Δημοσίου με σκοπό τη διευκόλυνση της

- ✓ χρηματοδότηση στο πλαίσιο εφαρμογής του εκάστοτε ισχύοντος αναπτυξιακού / επενδυτικού νόμου⁷²,
- ✓ δημόσια προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας,
- ✓ δημόσια προγράμματα στήριξης της εργασίας που υλοποιούνται από την Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ)⁷³.

Παράλληλα, οι ΚοινΣΕπ έχουν δικαίωμα πρόσβασης και σε εξειδικευμένα μέτρα που προβλέπει η νομοθεσία για την στήριξη των φορέων της ΚΑΛΟ. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ΚοινΣΕπ μπορούν να εκμεταλλεύονται δημοτικά ακίνητα και κινητά που τους παραχωρούνται για δωρεάν χρήση.

Ειδικότερα, ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων⁷⁴ προβλέπει ότι οι Δήμοι μπορούν να παραχωρούν δωρεάν την χρήση δημοτικών ακινήτων σε Φορείς ΚΑΛΟ (συνεπώς και σε ΚοινΣΕπ), που έχουν την έδρα τους ή ασκούν τη δραστηριότητά τους στον συγκεκριμένο δήμο για την ενίσχυση της τοπικής και κοινωνικής ωφέλειας. Η δωρεάν παραχώρηση δημοτικού ακινήτου διαρκεί έως πέντε (5) χρόνια και, μετά τη λήξη της, επιτρέπεται η εκμίσθωσή του στην ίδια ΚοινΣΕπ χωρίς να προηγηθεί η κανονική διαδικασία της δημοπρασίας.

Επίσης, οι Δήμοι μπορούν να παραχωρούν δωρεάν την χρήση δημοτικών κινητών πραγμάτων⁷⁵ (π.χ. οχήματα, έπιπλα, τεχνολογικός εξοπλισμός

πρόσβασης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην χρηματοπιστωτική αγορά. Η ΕΑΤ αποτελεί συνδετικό κρίκο στον οικονομικό κύκλο της χρηματοδότησης μεταξύ της μικρομεσαίας επιχείρησης και της τράπεζας, αναλαμβάνοντας εκείνο το μέρος του επιχειρηματικού κινδύνου της ενδιαφερόμενης επιχείρησης που δεν αναλαμβάνει η τράπεζα. Βλ. περισσότερα στην ιστοσελίδα της ΕΑΤ: <https://hdb.gr>

⁷² Οι εκάστοτε ισχύοντες αναπτυξιακοί νόμοι εφαρμόζονται από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων με στόχο την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων και τη στήριξη της νέας επιχειρηματικότητας. Κατά την τρέχουσα περίοδο, ο ισχύων αναπτυξιακός νόμος είναι ο Ν. 4887/2022 που περιέχει 13 θεματικά καθεστώτα χορήγησης κρατικών ενισχύσεων. Τα κίνητρα που παρέχει ο Ν. 4887/2022 περιλαμβάνουν φορολογικές απαλλαγές, επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) και επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων <https://ependyseis.mindev.gov.gr/el/idiotikes/p/genika>

⁷³ Για τα προγράμματα της ΔΥΠΑ βλ. στην ιστοσελίδα της: <https://www.dypa.gov.gr>

⁷⁴ Βλ. άρθρο 185 παρ. 2^Α του Κώδικα Δήμων & Κοινοτήτων.

⁷⁵ Βλ. άρθρο 199 παρ. 4 εδ. β' του Κώδικα Δήμων & Κοινοτήτων.

κ.α.) σε Φορείς ΚΑΛΟ (συνεπώς και σε ΚοινΣΕπ), που έχουν την έδρα τους ή ασκούν τη δραστηριότητά τους στον συγκεκριμένο δήμο για την ενίσχυση της τοπικής και κοινωνικής ωφέλειας.

2.6 Η συμμετοχή των ΚοινΣΕπ σε προγραμματικές συμβάσεις

Ως φορείς της ΚΑΛΟ, οι ΚοινΣΕπ έχουν δικαίωμα να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις (ΠΣ)⁷⁶ με το Δημόσιο ή φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα και τους ΟΤΑ. Η ΠΣ είναι μία συμφωνία, στο πλαίσιο της οποίας οι συμβαλλόμενοι φορείς αναλαμβάνουν να συμπράξουν (όσο το δυνατό πιο ισόρροπα) για την **μελέτη και υλοποίηση έργων και προγραμμάτων κοινής ωφέλειας**.

Προκειμένου μία ΚοινΣΕπ να μετέχει σε ΠΣ, θα πρέπει η συγκεκριμένη ΠΣ να αφορά αντικείμενο σχετικό με τους καταστατικούς της σκοπούς. Οι ΠΣ περιέχουν υποχρεωτικά:

- το αντικείμενο της σύμβασης,
- τον σκοπό και το περιεχόμενο των μελετών, έργων, προγραμμάτων που θα υλοποιηθούν ή/και των υπηρεσιών που θα παρασχεθούν στο πλαίσιο της σύμβασης,
- τον προϋπολογισμό των μελετών, έργων, προγραμμάτων που θα υλοποιηθούν ή/και των υπηρεσιών που θα παρασχεθούν στο πλαίσιο της σύμβασης,
- τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων,
- το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης της σύμβασης,
- τους πόρους από τους οποίους θα καλυφθούν οι αναλαμβανόμενες οικονομικές υποχρεώσεις,
- τη διάρκεια της σύμβασης,
- το όργανο παρακολούθησης της εφαρμογής της σύμβασης και οι αρμοδιότητές του,
- τις ρήτρες σε βάρος του συμβαλλομένου που παραβαίνει τους όρους της προγραμματικής σύμβασης.

⁷⁶ Βλ. άρθρο 6 παρ. 1 Ν. 4430/2016.

Κάθε φορέας που συμμετέχει στην ΠΣ (συμπεριλαμβανομένων των φορέων ΚΑΛΟ) χρηματοδοτεί την υλοποίηση των δράσεων που έχει αναλάβει μέσω του δικού του προϋπολογισμού. Ωστόσο, στο πλαίσιο μίας ΠΣ, οι συμβαλλόμενοι φορείς μπορούν να λαμβάνουν και εξωτερική χρηματοδότηση για την εκτέλεση των δράσεων που έχουν αναλάβει από:

- ✓ το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (μέσω προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους),
- ✓ τον τακτικό προϋπολογισμό του κράτους,
- ✓ άλλα εθνικά ή περιφερειακά προγράμματα,
- ✓ φορείς του δημόσιου τομέα που δεν μετέχουν στην ΠΣ.

Στο πλαίσιο των ΠΣ, δεν επιτρέπεται η απασχόληση προσωπικού του ενός συμβαλλόμενου φορέα στον άλλον αλλά επιτρέπεται η παραχώρηση της χρήσης ακινήτων, εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και μέσων του ενός συμβαλλόμενου φορέα στον άλλον.

Οι ΠΣ είναι κρίσιμο εργαλείο, ιδίως, για τους ΟΤΑ που επιθυμούν να εξασφαλίσουν πρόσθετους πόρους και “εταίρους” για τον σχεδιασμό και την παροχή πρωτότυπων τοπικών υπηρεσιών που χρήζουν πιλοτικής εφαρμογής ή απαιτούν από τη φύση τους την ανάπτυξη ευρύτερων συνεργειών. Ωστόσο, δεν πρέπει να συγχέονται με τις δημόσιες συμβάσεις του Ν. 4412/2016 και δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται ως μέσο υποκατάστασης ή παράκαμψης των δημοσίων συμβάσεων⁷⁷.

⁷⁷ Στο πλαίσιο μίας δημόσιας σύμβασης μεταξύ δημόσιου φορέα και φορέα ΚΑΛΟ, ο δημόσιος φορέας αγοράζει έργα, υπηρεσίες ή αγαθά από τον φορέα ΚΑΛΟ και του καταβάλλει το αντίστοιχο τίμημα. Συνεπώς, εδώ οι αντισυμβαλλόμενοι δεν ενώνουν τις δυνάμεις τους για ένα κοινό σκοπό (όπως γίνεται σε μία ΠΣ) αλλά ξεκινούν από διαφορετική αφετηρία. Ο μεν δημόσιος φορέας - αγοραστής στοχεύει στην επιτέλεση της αποστολής του (εξασφάλιση έργου, αγαθού ή υπηρεσίας που είναι αναγκαίο για την εξυπηρέτηση δημόσιου συμφέροντος) και ο φορέας ΚΑΛΟ - πωλητής στοχεύει στην αποκόμιση εισοδήματος από την πώληση. Επίσης, στο πλαίσιο της δημόσιας σύμβασης, υπάρχει το στοιχείο του ανταλλάγματος (τίμημα έναντι παρεχόμενου έργου, υπηρεσίας, αγαθού). Σε μία ΠΣ, όμως, δεν νοείται παροχή ανταλλάγματος από τον ένα συμβαλλόμενο στον άλλο καθώς κάθε φορέας που συμμετέχει αναλαμβάνει το κόστος της δικής του συμβολής στον κοινό σκοπό. Βλ. Απόφαση Ελεγκτικού Συνεδρίου 2007/2014.

Πίνακας 5. Ανακεφαλαίωση βασικών χαρακτηριστικών της ΚοινΣΕπ

Μορφή	<p>Πολυπρόσωπη (ένωση προσώπων με υποχρεωτικό ελάχιστο αριθμό μελών)</p>
Νομική φύση	<p>Αστικός συνεταιρισμός με ειδικό καθεστώς ΚΑΙ Φορέας ΚΑΛΟ (ρυθμίζεται, κυρίως, από το Ν. 4430/2016 περί ΚΑΛΟ και, συμπληρωματικά, από το Ν. 1667/1986 περί αστικών συνεταιρισμών)</p>
Γενικός καταστατικός σκοπός	<p>Όλες οι ΚοινΣΕπ έχουν ως καταστατικό σκοπό:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ την συλλογική ωφέλεια, δηλ. την εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών τους, μέσα από τη διαμόρφωση ισότιμων σχέσεων παραγωγής, τη δημιουργία θέσεων σταθερής και αξιοπρεπούς εργασίας, τη συμφιλίωση προσωπικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής <p>ΚΑΙ</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ την κοινωνική ωφέλεια, δηλ. την εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών τοπικού ή ευρύτερου χαρακτήρα με την αξιοποίηση της κοινωνικής καινοτομίας, μέσα από δραστηριότητες “βιώσιμης ανάπτυξης” ή παροχής “κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος” ή κοινωνικής ένταξης
Ειδικός καταστατικός σκοπός (5 εναλλακτικές επιλογές)	<p>Κοινωνικοοικονομική ένταξη Ευάλωτων Ομάδων</p> <p>Κοινωνικοοικονομική ένταξη Ειδικών Ομάδων</p> <p>Συλλογική & κοινωνική ωφέλεια μέσω ανάπτυξης δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης</p> <p>Συλλογική & κοινωνική ωφέλεια μέσω παροχής κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος</p> <p>Συλλογική & κοινωνική ωφέλεια μέσω ανάπτυξης δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης και παροχής κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος</p>
Μοντέλο διοίκησης, οργάνωσης και λειτουργίας	<p>Επιχειρηματικό - Συνεταιριστικό (το κεφάλαιο διαιρείται σε συνεταιριστικές μερίδες, η λήψη αποφάσεων βασίζεται στην αρχή “ένα μέλος - μία ψήφος”, τουλάχιστον 60% των μελών του φορέα πρέπει να είναι και εργαζόμενοι του κ.ο.κ.)</p>

<p>Χρησιμοποίηση κερδών</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Απαγόρευση διανομής κερδών σε μέλη που δεν είναι και εργαζόμενοι ⇒ Διανομή μόνο έως του 35% των κερδών στους εργαζόμενους (μέλη κα μη μέλη) ⇒ Τουλάχιστον 60% των κερδών διατίθενται για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας της επιχείρησης
<p>Κατηγορίες</p>	<p style="text-align: center;">Κατηγορία 1. ΚΟΙΝΣΕΠ ΕΝΤΑΞΗΣ</p>
	<p>Υποκατηγορία 1. ΚοινΣΕΠ Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων</p> <p>Εδώ ανήκουν όλες οι ΚοινΣΕΠ που επιδιώκουν την συλλογική και κοινωνική ωφέλεια μέσω της υποστήριξης της κοινωνικοοικονομικής ένταξης Ευάλωτων Ομάδων (τουλάχιστον το 30% των μελών και των εργαζομένων τους πρέπει να είναι άτομα που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ένταξης εξαιτίας σωματικών ή ψυχικών αιτιών ή παραβατικής συμπεριφοράς)</p>
	<p>Υποκατηγορία 2: ΚοινΣΕΠ Ένταξης Ειδικών Ομάδων</p> <p>Εδώ ανήκουν όλες οι ΚοινΣΕΠ που επιδιώκουν την συλλογική και κοινωνική ωφέλεια μέσω της υποστήριξης της κοινωνικοοικονομικής ένταξης Ειδικών Ομάδων (τουλάχιστον το 50% των μελών και των εργαζομένων τους πρέπει να είναι άτομα που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων)</p>
	<p style="text-align: center;">Κατηγορία 2. ΚΟΙΝΣΕΠ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ</p>
<p>Εδώ ανήκουν όλες οι ΚοινΣΕΠ που επιδιώκουν την συλλογική και κοινωνική ωφέλεια μέσω της ανάπτυξης δράσεων βιώσιμης ανάπτυξης ή/και μέσω της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος</p>	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΟΙΝΣΕΠ

Η σύσταση της ΚοινΣΕπ συντελείται με την εγγραφή της στο ηλεκτρονικό Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (ΜΚΕ) του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Αρμόδια υπηρεσία για την εγγραφή των ΚοινΣΕπ στο ΜΚΕ είναι το Τμήμα Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ της Διεύθυνσης ΚΑΛΟ (στο εξής Τμήμα Μητρώου). Από την ημερομηνία έκδοσης της βεβαίωσης εγγραφής της στο ΜΚΕ, η ΚοινΣΕπ αποκτά νομική προσωπικότητα και εμπορική ιδιότητα⁷⁸.

Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι η συγκεκριμένη διαδικασία αφορά μόνο στην “τυπική” έναρξη λειτουργίας της ΚοινΣΕπ και δεν διασφαλίζει την ουσιαστική (πραγματική) βιωσιμότητα και αποτελεσματικότητά της. Υπό αυτό το πρίσμα, συστήνεται στους ενδιαφερόμενους να εκπονούν ένα **κοινωνικο-επιχειρηματικό σχέδιο (*social business plan*)** πριν την ίδρυση της ΚοινΣΕπ. Στο πλαίσιο του κοινωνικο-επιχειρηματικού σχεδίου, τα υποψήφια ιδρυτικά μέλη έχουν την ευκαιρία να μελετήσουν σε βάθος τους στόχους, το αντικείμενο, τα μέσα, τις ευκαιρίες και τις απαιτήσεις του εγχειρήματος και τελικά:

- να κατανοήσουν εάν είναι έτοιμοι να γίνουν κοινωνικοί επιχειρηματίες,
- να ενισχύσουν τους παράγοντες επιτυχίας της επιχείρησής τους,
- να αποφύγουν τα υπερβολικά και αχρείαστα ρίσκα.

⁷⁸ Σε εφαρμογή του Ν. 4919/2022, από 1/10/2022 έχει ενεργοποιηθεί η Υπηρεσία ΓΕΜΗ του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων με αρμοδιότητα τις ΚοινΣΕπ και τους ΣυνΕργ. Συνεπώς, οι ΚοινΣΕπ αποκτούν και αριθμό ΓΕΜΗ μέσω της διαδικασίας εγγραφής τους στο ΜΚΕ.

3.1 Η ίδρυση της ΚοινΣΕπ

Η διαδικασία ίδρυσης μίας ΚοινΣΕπ είναι σχετικά απλή και αναλύεται παρακάτω υπό τη μορφή βημάτων.

ΒΗΜΑ 1^ο: Η σύνταξη του καταστατικού

Η σύσταση της ΚοινΣΕπ προϋποθέτει την ύπαρξη ενός καταστατικού⁷⁹, δηλαδή ενός νομικού εγγράφου που αποτυπώνει τη συμφωνία των μελών για την ίδρυση της επιχείρησης και τους βασικούς όρους οργάνωσης και λειτουργίας της. Το καταστατικό της ΚοινΣΕπ πρέπει να περιέχει υποχρεωτικά τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία⁸⁰:

(α) Την **επωνυμία** της, η οποία περιλαμβάνει υποχρεωτικά την κατηγορία της συγκεκριμένης ΚοινΣΕπ (βάσει του ειδικότερου σκοπού της) και την ειδικότερη επωνυμία που την διακρίνει από τις άλλες ΚοινΣΕπ⁸¹. Ωστόσο, η επωνυμία μίας ΚοινΣΕπ δεν επιτρέπεται να περιέχει ονόματα μελών ή τρίτων.

(β) Την **έδρα** της, δηλ. τον δήμο στην περιφέρεια του οποίου η ΚοινΣΕπ θα έχει τα κεντρικά της γραφεία καθώς και την περιφερειακή ενότητα στην οποία ανήκει ο συγκεκριμένος δήμος. Ωστόσο, δεν χρειάζεται να αναφέρεται η ακριβής διεύθυνση της έδρας (οδός και αριθμός).

(γ) Τον **σκοπό** της, ο οποίος υποχρεωτικά αντιστοιχεί στη “συλλογική και κοινωνική ωφέλεια” (το καταστατικό συστήνεται να παραπέμπει στο άρθρο 2 παρ. 2 και 3 του Ν. 4430/2016) και εξειδικεύεται ανάλογα με την κατηγορία στην οποία θα ανήκει η ΚοινΣΕπ⁸².

⁷⁹ Τυποποιημένα υποδείγματα καταστατικών ανά κατηγορία ΚοινΣΕπ είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της Διεύθυνσης ΚΑΛΟ του ΥΕΚΥ, βλ. <https://kalo.gov.gr/nea-ypodeigmata-katastatikon-foreon-k-al-o/>

⁸⁰ Βλ. άρθρο 15 παρ. 1 και 3 Ν. 4430/2016.

⁸¹ Για παράδειγμα: “Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων ΗΛΙΟΣ” ή “Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση Ένταξης Ειδικών Ομάδων ΜΑΖΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ” ή “Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας ΔΡΑΣΤΗΡΙΑ ΓΗΡΑΝΣΗ”.

⁸² Ειδικά οι **ΚοινΣΕπ Ένταξης** πρέπει να εξειδικεύουν τον σκοπό τους στο καταστατικό ανάλογα με την υποκατηγορία που ανήκουν δηλ. να αναφέρουν είτε την κοινωνικοοικονομική ένταξη ευάλωτων ομάδων είτε την κοινωνικοοικονομική ένταξη

(δ) τα **στοιχεία των ιδρυτικών μελών** της (για τα φυσικά πρόσωπα αναφέρονται τα ονοματεπώνυμα, οι διευθύνσεις κατοικίας και οι ΑΦΜ, ενώ για τα νομικά πρόσωπα αναφέρονται οι επωνυμίες, οι διευθύνσεις έδρας, οι ΑΦΜ και οι αριθμοί ΓΕΜΗ)⁸³,

(ε) τους **όρους εισόδου και εξόδου μελών** και τους **όρους αποβολής ενός μέλους**,

(στ) την **έκταση της ευθύνης των μελών**, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 16 παρ. 5 του Ν. 4430/2016,

(ζ) το **ύψος της συνεταιριστικής μερίδας** (όχι κατώτερο των 100 Ευρώ),

ειδικών ομάδων. Από την άλλη πλευρά, οι **ΚοινΣΕπ Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας** υποχρεούνται να εξειδικεύουν τον σκοπό τους στο καταστατικό περιγράφοντας με σαφήνεια ποιες ακριβώς δραστηριότητες “βιώσιμης ανάπτυξης” θα αναπτύξουν ή/και ποιες ακριβώς “κοινωνικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος” θα παρέχουν (βλ. τα κυριότερα είδη δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης και κοινωνικών υπηρεσιών όπως αναφέρονται στο άρθρο 2 παρ. 2 και 5 Ν. 4430/2016). Οι δραστηριότητες ή/και οι υπηρεσίες που θα αναφέρονται στο καταστατικό θα πρέπει να συνδέονται άμεσα με την επίτευξη συγκεκριμένων και διατυπωμένων στο καταστατικό σκοπών και να μην παρουσιάζουν ετερογένεια (βλ. άρθρο 7 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ). Για παράδειγμα, αν το καταστατικό της ΚοινΣΕπ Συλλογικής & Κοινωνικής Ωφέλειας αναφέρει ως σκοπό της επιχείρησης την “*προαγωγή της υγιούς και ενεργού γήρανσης και την καταπολέμηση του αποκλεισμού των ηλικιωμένων*”, συναφείς υπηρεσίες θεωρούνται π.χ. οι υπηρεσίες βοήθειας στο σπίτι για ηλικιωμένους αλλά όχι π.χ. οι υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης παιδιών.

⁸³ Υπενθυμίζεται ότι:

(α) σε περίπτωση που μεταξύ των μελών βρίσκονται και νομικά πρόσωπα, αυτά δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν το 1/3 του συνόλου,

(β) οι ΟΤΑ απαγορεύεται να γίνονται μέλη σε ΚοινΣΕπ,

(γ) τα ΝΠΔΔ που υπάγονται σε ΟΤΑ απαγορεύεται να γίνονται μέλη σε ΚοινΣΕπ, εκτός εάν ο υπό σύσταση φορέας είναι ΚοινΣΕπ Ένταξης και μόνο εφόσον υπάρχει προηγούμενη έγγραφη έγκριση του ΟΤΑ στον οποίο υπάγεται το ΝΠΔΔ,

(δ) τα μέλη (φυσικά και νομικά πρόσωπα) δεν πρέπει να είναι ταυτοχρόνως και μέλη άλλης ΚοινΣΕπ με την ίδια δραστηριότητα, δηλ. με δραστηριότητα που υπάγεται στην ίδια δευτεροβάθμια κατηγορία Κωδικών Αριθμών Δραστηριότητας (ΚΑΔ) σύμφωνα με την Εθνική Ονοματολογία Οικονομικών Δραστηριοτήτων (βλ. ΑΥΟΟ 1100330/1954/ΔΜ/ΠΟΛ.1133/6.10.2008 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) – βλ. άρθρο 4 παρ. 1 στ. ια΄ της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

(η) τον ορισμό της **προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής** (ονοματεπώνυμα των ατόμων που θα την απαρτίζουν)⁸⁴, η οποία θα μεριμνήσει για την έγκριση του καταστατικού, την ολοκλήρωση της τυπικής διαδικασίας σύστασης της ΚοινΣΕπ και τη σύγκληση της πρώτης Γενικής Συνέλευσης που θα αναδείξει τα όργανα διοίκησης της ΚοινΣΕπ.

Κατά τα λοιπά, το καταστατικό μπορεί να παραπέμπει στις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας (Ν. 4430/2016 περί ΚΑΛΟ και Ν. 1667/1986 περί αστικών συνεταιρισμών).

Το καταστατικό πρέπει να υπογράφεται από όλα τα ιδρυτικά μέλη (σε κάθε σελίδα του και στο τέλος δίπλα στα ονόματα των μελών), ο αριθμός των οποίων πρέπει να είναι τουλάχιστον ο ελάχιστος αριθμός μελών που προβλέπει ο νόμος ανάλογα με την κατηγορία της ΚοινΣΕπ (5 εάν πρόκειται για ΚοινΣΕπ Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας και 7 εάν πρόκειται για ΚοινΣΕπ Ένταξης).

ΒΗΜΑ 2^ο: Η συγκέντρωση των δικαιολογητικών εγγραφής στο ΜΚΕ

Πριν την υποβολή της αίτησης εγγραφής μίας υπό σύσταση ΚοινΣΕπ στο ΜΚΕ, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να συγκεντρώσουν τα δικαιολογητικά που θα συνοδεύσουν την αίτηση. Κάποια από αυτά είναι αναγκαία για όλες τις ΚοινΣΕπ (γενικά δικαιολογητικά)⁸⁵, ενώ κάποια άλλα αφορούν μόνο τις ΚοινΣΕπ Ένταξης (ειδικά δικαιολογητικά)⁸⁶.

Ειδικά για την εγγραφή των ΚοινΣΕπ Ένταξης, απαιτούνται ειδικά δικαιολογητικά που αποδεικνύουν την τήρηση του “κριτηρίου συμμετοχής” ατόμων από ευάλωτες ή ειδικές ομάδες. Από τα ειδικά αυτά δικαιολογητικά πρέπει να προκύπτει ότι:

- το **30%** (τουλάχιστον) των μελών μίας υπό σύσταση ΚοινΣΕπ Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων προέρχεται από **ευάλωτες ομάδες**,

⁸⁴ Υπενθυμίζεται ότι η προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή απαρτίζεται μόνο από ιδρυτικά μέλη της ΚοινΣΕπ και πρέπει να έχει Πρόεδρο και δύο μέλη (Γραμματέα και Ταμία).

⁸⁵ Βλ. άρθρο 10 παρ. 1 Ν. 4430/2016.

⁸⁶ Βλ. άρθρα 5 και 6 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

- το **50%** (τουλάχιστον) των μελών μίας υπό σύσταση ΚοινΣΕπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων προέρχεται από **ειδικές ομάδες**.

Τα γενικά και ειδικά δικαιολογητικά εγγραφής των ΚοινΣΕπ στο ΜΚΕ αποτυπώνονται παρακάτω στους Πίνακες 6 – 8.

Πίνακας 6. Γενικά δικαιολογητικά εγγραφής ΚοινΣΕπ στο ΜΚΕ

Ποια μέλη αφορά το δικαιολογητικό	Είδος δικαιολογητικού
<p>Όλα τα ιδρυτικά μέλη (φυσικά ή νομικά πρόσωπα)</p>	<p>Υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986, στην οποία το ιδρυτικό μέλος⁸⁷:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ δηλώνει ότι δεν συμμετέχει σε άλλη ΚοινΣΕπ με ίδια δραστηριότητα (<i>εφόσον δεν συμμετέχει σε άλλη ΚοινΣΕπ</i>) <p>Ή</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ δηλώνει τα στοιχεία της άλλης ΚοινΣΕπ στην οποία είναι μέλος (<i>εφόσον συμμετέχει σε άλλη ΚοινΣΕπ</i>)
<p>Ιδρυτικά μέλη - νομικά πρόσωπα</p>	<p>(i) Ακριβή αντίγραφα νομιμοποιητικών εγγράφων για την συμμετοχή του νομικού προσώπου στην υπό σύσταση ΚοινΣΕπ</p> <p>(ii) Εξουσιοδότηση του νομικού προσώπου προς το φυσικό πρόσωπο που υπογράφει το καταστατικό της υπό σύσταση ΚοινΣΕπ και την σχετική υπεύθυνη δήλωση (περί συμμετοχής ή μη σε άλλη ΚοινΣΕπ) για λογαριασμό του</p>

⁸⁷ Πρότυπα των συγκεκριμένων υπεύθυνων δηλώσεων είναι διαθέσιμα στην πλατφόρμα του Γενικού Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ <https://kalo.yeka.gr>

**Πίνακας 7. Ειδικά δικαιολογητικά εγγραφής ΚοινΣΕπ Ένταξης
Ευάλωτων Ομάδων στο ΜΚΕ**

Ποιους αφορά το δικαιολογητικό	Είδος δικαιολογητικού
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι ΑμΕΑ	Απόφαση αρμόδιας υπηρεσίας (Υγειονομικής Επιτροπής ή Κέντρου Πιστοποίησης Αναπηρίας) που να πιστοποιεί το ποσοστό και το είδος αναπηρίας
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι άτομο εξαρτημένο ή απεξαρτημένο από ουσίες	Βεβαίωση ότι ο ενδιαφερόμενος είναι ή ήταν στο παρελθόν χρήστης ναρκωτικών ή άλλων ουσιών (από επίσημο φορέα ή άλλο θεσμοθετημένο για τον σκοπό αυτό δημόσιο ή ιδιωτικό θεραπευτικό ίδρυμα – βλ. 18 ΑΝΩ, ΚΕΘΕΑ ή θεραπευτικές κοινότητες με σχετική άδεια λειτουργίας από το Υπουργείο Υγείας)
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι φυλακισμένος	Βεβαίωση του Δ/ντή του Σωφρονιστικού καταστήματος από την οποία να προκύπτει ο εγκλεισμός του ενδιαφερόμενου στο σωφρονιστικό κατάστημα
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι αποφυλακισμένος	Αποφυλακιστήριο
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι ανήλικος με παραβατική συμπεριφορά	Απόφαση αρμόδιου Δικαστηρίου Ανηλίκων από την οποία προκύπτει η επιβολή αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων ή ο εγκλεισμός του ανηλίκου σε κατάστημα κράτησης νέων

Πίνακας 8. Ειδικά δικαιολογητικά εγγραφής ΚοινΣΕπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων στο ΜΚΕ

Ποιους αφορά το δικαιολογητικό	Είδος δικαιολογητικού
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας	Βεβαίωση αρμόδιας διοικητικής ή δικαστικής αρχής σχετικά με την ύπαρξη περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι θύμα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων	Βεβαίωση αστυνομικής ή άλλης δημόσιας αρχής
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι άστεγος	Βεβαίωση καταγραφής από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων ή χρήσης των υπηρεσιών Ανοικτών Κέντρων Ημέρας Αστέγων που λειτουργούν στους Δήμους
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι άτομο σε κατάσταση φτώχειας	Φορολογική δήλωση τελευταίου οικονομικού έτους και πίνακας περιουσιακής κατάστασης (Ε9)
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι οικονομικός μετανάστης	Άδεια διαμονής και εργασίας
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι αναγνωρισμένος πρόσφυγας	Βεβαίωση αρμόδιας Δημόσιας Αρχής περί χορήγησης ασύλου
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι αιτών άσυλο	Βεβαίωση αρμόδιας Δημόσιας Αρχής περί κατάθεσης αίτησης ασύλου
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι αρχηγός μονογονεϊκής οικογένειας	Πρόσφατο πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης
Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι άτομο με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (Ρομά / Πομάκοι / Μουσουλμάνοι)	(i) Αντίγραφο αστυνομικής ταυτότητας (ii) Πιστοποιητικό οικογεν. κατάστασης (iii) Βεβαίωση μόνιμης κατοικίας

Κάθε ιδρυτικό μέλος που είναι μακροχρόνια άνεργος έως 25 ετών ή άνω των 50 ετών	Κάρτα ανεργίας σε ισχύ
--	------------------------

Σε περίπτωση που η υπό σύσταση ΚοινΣΕπ Ένταξης έχει ως ιδρυτικό μέλος ΝΠΔΔ που υπάγεται σε ΟΤΑ, απαιτείται επιπλέον και η έγκριση συμμετοχής του συγκεκριμένου ΝΠΔΔ από τον ΟΤΑ που το εποπτεύει.

ΒΗΜΑ 3^ο: Η υποβολή ηλεκτρονικής αίτησης εγγραφής στο ΜΚΕ

Η αίτηση εγγραφής στο ΜΚΕ υποβάλλεται ηλεκτρονικά στην ειδική διαδικτυακή πλατφόρμα του Γενικού Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ <https://kalo.yeka.gr>, που λειτουργεί στο πλαίσιο του Πληροφοριακού Συστήματος ΕΡΓΑΝΗ του ΥΕΚΥ⁸⁸. Κάθε ΚοινΣΕπ μπορεί να ζητήσει την εγγραφή της μόνο σε μία⁸⁹ από τις κατηγορίες που προβλέπει ο Ν. 4430/2016 (δηλ. ή ΚοινΣΕπ Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων ή ΚοινΣΕπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων ή ΚοινΣΕπ Ένταξης Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας).

Η αίτηση συμπληρώνεται ψηφιακά⁹⁰ από το φυσικό πρόσωπο που έχει εξουσιοδοτηθεί από το καταστατικό ή από άλλο νομιμοποιητικό έγγραφο. Με την αίτηση συνυποβάλλονται σε ψηφιακή μορφή⁹¹:

- (i) το καταστατικό (με εμφανείς πρωτότυπες υπογραφές των ιδρυτικών μελών σε όλες τις σελίδες)
- (ii) τα γενικά και ειδικά δικαιολογητικά εγγραφής (βλ. παραπάνω Πίνακες 6-8).

⁸⁸ Ειδικό εγχειρίδιο για τους εξωτερικούς χρήστες είναι διαθέσιμο στην εισαγωγική σελίδα της πλατφόρμας.

⁸⁹ Βλ. άρθρο 4 παρ. 2 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

⁹⁰ Βλ. άρθρα 9 και 10 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

⁹¹ Κάθε αρχείο πρέπει να είναι σε τύπο PDF (μεγέθους το καθένα έως 3,5 MB). Προκειμένου τα αρχεία να μην υπερβαίνουν το όριο μεγέθους (ειδικά το καταστατικό που υποβάλλεται σε ενιαίο αρχείο), συστήνεται η ψηφιοποίηση μέσω scanner να γίνεται σε χαμηλή ανάλυση και ασπρόμαυρη.

Ειδικότερα, το άτομο που έχει εξουσιοδοτηθεί για την υποβολή της αίτησης εισέρχεται στο σύστημα με την χρήση των προσωπικών του κωδικών TAXISNET και:

- συμπληρώνει τα υποχρεωτικά πεδία της αίτησης⁹²,
- συμπληρώνει τα στοιχεία ταυτότητας των ιδρυτικών μελών⁹³ στην καρτέλα “Στοιχεία Μελών”,
- μεταφορτώνει τα συνυποβαλλόμενα δικαιολογητικά σε ψηφιακή μορφή στην καρτέλα “Αρχεία αίτησης”,
- επιλέγει “Υποβολή”,
- σημειώνει τον αριθμό πρωτοκόλλου που λαμβάνει η αίτηση και την ημερομηνία υποβολής της⁹⁴.

Το Τμήμα Μητρώου οφείλει να εξετάσει την αίτηση και τα συνυποβαλλόμενα δικαιολογητικά εντός 30 ημερών από την υποβολή τους⁹⁵. Μετά την ολοκλήρωση εξέτασης της αίτησης, το Τμήμα Μητρώου ενημερώνει⁹⁶ το πρόσωπο που υπέβαλλε την αίτηση:

- ➔ είτε να προβεί στο επόμενο στάδιο της διαδικασίας (βλ. παρακάτω Βήμα 4^ο) – εφόσον πληρούνται οι όροι εγγραφής στο ΜΚΕ,
- ➔ είτε να υποβάλλει συμπληρωματική αίτηση εντός 30 ημερών από τη λήψη της ενημέρωσης – εφόσον απαιτούνται διορθώσεις ή συμπληρωματικά στοιχεία.

Σε περίπτωση που απαιτούνται διορθώσεις ή συμπληρωματικά στοιχεία:

- ⇒ Εάν η συμπληρωματική αίτηση δεν υποβληθεί (ή υποβληθεί εκπρόθεσμα), το Τμήμα Μητρώου απορρίπτει το αίτημα εγγραφής του υπό σύσταση φορέα στο ΜΚΕ.

⁹² Εάν ο ενδιαφερόμενος σταματήσει προσωρινά τη συμπλήρωση, θα πρέπει να επιλέξει “Αποθήκευση” ώστε να διατηρηθούν οι εγγραφές που έχουν ήδη γίνει.

⁹³ Τα στοιχεία που θα καταχωρηθούν πρέπει να συμφωνούν με τα στοιχεία που έχουν υποβάλλει οι ενδιαφερόμενοι στο TAXISNET.

⁹⁴ Με τον αριθμό πρωτοκόλλου και την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, οι ενδιαφερόμενοι εξυπηρετούνται ευκολότερα και ταχύτερα στην επικοινωνία και τις συναλλαγές τους με το Τμήμα Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ.

⁹⁵ Βλ. άρθρο 11 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

⁹⁶ Η ενημέρωση γίνεται μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων.

⇒ Εάν η συμπληρωματική αίτηση υποβληθεί κανονικά, το Τμήμα Μητρώου οφείλει να την εξετάσει εντός 20 ημερών και να ενημερώσει τον ενδιαφερόμενο για το αποτέλεσμα του ελέγχου.

ΒΗΜΑ 4^ο: Υποβολή καταστατικού σε φυσική μορφή στο Τμήμα Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ

Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας ελέγχου της αίτησης και εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις εγγραφής στο ΜΚΕ, το Τμήμα Μητρώου καλεί το πρόσωπο που υπέβαλλε την ηλεκτρονική αίτηση να υποβάλλει το καταστατικό και σε φυσική μορφή⁹⁷ με πρωτότυπες υπογραφές. Η υποβολή του καταστατικού σε φυσική μορφή πρέπει να γίνει εντός 10 ημερών από την λήψη της ενημέρωσης⁹⁸ αυτοπροσώπως ή ταχυδρομικά⁹⁹.

Εάν το πρωτότυπο καταστατικό δεν έχει αποκλίσεις από αυτό που υποβλήθηκε ηλεκτρονικά, το Τμήμα Μητρώου εκδίδει **βεβαίωση εγγραφής στο ΜΚΕ**, στην οποία αναφέρονται ο Αριθμός Γενικού Μητρώου ΚΑΛΟ (**ΑΓΕΜΚΟ**) και ο Αριθμός Γενικού Εμπορικού Μητρώου (**Αριθμό ΓΕΜΗ**) της νεοσύστατης ΚοινΣΕπ. Η βεβαίωση εγγραφής ισχύει έως την υποβολή του πρώτου Ετήσιου Προγράμματος Δραστηριοτήτων και Απολογισμού οπότε και αντικαθίσταται από το **Πιστοποιητικό Μέλους ΜΚΕ**¹⁰⁰.

Από την ημερομηνία εγγραφής στο ΜΚΕ, η διαδικασία ίδρυσης της επιχείρησης ολοκληρώνεται και αυτή αποκτά νομική προσωπικότητα και εμπορική ιδιότητα. Ωστόσο, **εντός των πρώτων 30 ημερών από την λήψη της βεβαίωσης εγγραφής** της στο ΜΚΕ, η νεοσύστατη ΚοινΣΕπ οφείλει να

⁹⁷ Πρότυπο της αίτησης υποβολής καταστατικού σε φυσική μορφή είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα του Γενικού Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ <https://kalo.yeka.gr>

⁹⁸ Βλ. άρθρο 11 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

⁹⁹ Η ταχυδρομική αποστολή γίνεται στην διεύθυνση “Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Διεύθυνση ΚΑΛΟ - Τμήμα Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ, οδός Σοφοκλέους αρ. 4, ΤΚ 10110 Αθήνα, 7^{ος} όροφος (Γραφείο 9)”.

¹⁰⁰ Βλ. άρθρα 11 παρ. 9 και 16 της ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.10.2016 σχετικά με το Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

υποβάλλει στο Τμήμα Μητρώου μία σειρά πρόσθετων στοιχείων εγγραφής (βλ. παρακάτω ενότητα 2). Πρόκειται για σημαντική υποχρέωση καθώς, σε περίπτωση που η ΚοινΣΕπ δεν ανταποκριθεί εμπρόθεσμα, το Τμήμα Μητρώου προχωρεί στην διαγραφή της από το ΜΚΕ.

3.2 Η υποβολή πρόσθετων στοιχείων εγγραφής στο ΜΚΕ

Κατά τις πρώτες 30 ημέρες από την λήψη της βεβαίωσης εγγραφής της στο ΜΚΕ, η νεοσύστατη ΚοινΣΕπ οφείλει να προβεί σε μία σειρά βασικών ενεργειών που περιγράφονται παρακάτω.

3.2.1 Ανάδειξη οργάνου διοίκησης και έγκριση Ετήσιου Προγράμματος Δραστηριοτήτων

Η προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή οφείλει να συγκαλέσει την πρώτη τακτική Γενική Συνέλευση της ΚοινΣΕπ προκειμένου αυτή:

- (i) να εκλέξει τα μέλη της πρώτης (κανονικής) Διοικούσας Επιτροπής (ή του Διαχειριστή εάν η ΚοινΣΕπ έχει μόνο 5 μέλη) και
- (ii) να εγκρίνει το πρώτο Ετήσιο Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων της ΚοινΣΕπ.

Μετά την εκλογή της, η πρώτη (κανονική) Διοικούσα Επιτροπή πραγματοποιεί την πρώτη της συνεδρίαση με θέμα την συγκρότησή της σε σώμα και συντάσσει σχετικό πρακτικό¹⁰¹. Με τον τρόπο αυτό ολοκληρώνεται η αποστολή της προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής και, πλέον, το όργανο που διοικεί και εκπροσωπεί την ΚοινΣΕπ είναι η πρώτη (κανονική) Διοικούσα Επιτροπή.

Οι πρώτες διαχειριστικές πράξεις της Διοικούσας Επιτροπής περιλαμβάνουν:

¹⁰¹ Πρότυπα πρακτικά Γενικής Συνέλευσης και Διοικούσας Επιτροπής ΚοινΣΕπ είναι διαθέσιμα στην πλατφόρμα του Γενικού Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ <https://kalo.yeka.gr>

- την εξασφάλιση του χώρου όπου θα στεγαστεί η έδρα της ΚοινΣΕπ (μέσω μίσθωσης, παραχώρησης χρήσης κ.ο.κ.),
- την υποβολή δήλωσης έναρξης εργασιών της ΚοινΣΕπ στη ΔΟΥ με παράλληλη αίτηση για απόκτηση ΑΦΜ (βλ. παρακάτω ενότητα 2.2),
- την υποβολή των απαιτούμενων από το νόμο πρόσθετων στοιχείων στο ΜΚΕ (βλ. παρακάτω ενότητα 2.3),
- την ενεργοποίηση της ιστοσελίδας της ΚοινΣΕπ¹⁰²,
- το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού στο όνομα της ΚοινΣΕπ.

3.2.2 Δήλωση έναρξης εργασιών στη ΔΟΥ

Ο νόμιμος εκπρόσωπος της ΚοινΣΕπ (ή ο σχετικά εξουσιοδοτημένος λογιστής της επιχείρησης) υποβάλλει δήλωση έναρξης εργασιών στην ΔΟΥ της έδρας της επιχείρησης¹⁰³, ζητώντας παράλληλα και την εγγραφή του νεοσύστατου φορέα στο Φορολογικό Μητρώο (απόκτηση ΑΦΜ)¹⁰⁴.

Για τη δήλωση έναρξης εργασιών απαιτείται η υποβολή:

- ✓ Εντύπου Δ211¹⁰⁵

¹⁰² Κάθε ΚοινΣΕπ υποχρεούται να αναρτά δημόσια σε ηλεκτρονική σελίδα κάθε πρόσκληση σε συλλογικό όργανο, με ελάχιστα δημοσιευτέα στοιχεία την ακριβή διεύθυνση σύγκλησης, την ημερομηνία, ώρα και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης. Βλ. άρθρο 16 παρ. 8 Ν. 4430/2016.

¹⁰³ Στο πλαίσιο δήλωσης έναρξης εργασιών, καθορίζεται και ο Κωδικός Αριθμός Δραστηριότητας (ΚΑΔ) της ΚοινΣΕπ. Ο ΚΑΔ είναι ο κωδικός που αντιστοιχεί (ακριβώς ή κατά προσέγγιση) στο αντικείμενο κύριας ενασχόλησης μίας επιχείρησης. Μία ΚοινΣΕπ (όπως και κάθε άλλη επιχείρηση) μπορεί να έχει έναν ή και περισσότερους ΚΑΔ ανάλογα με το φάσμα των δραστηριοτήτων της.

¹⁰⁴ Επισημαίνεται ότι, κατά το χρόνο σύνταξης του παρόντος Οδηγού (Ιούνιος 2023), η Υπηρεσία ΓΕΜΗ του ΥΕΚΥ που είναι αρμόδια ειδικά για τη σύσταση ΚοινΣΕπ και ΣυνΕργ δεν είχε ακόμη διασυνδεθεί ηλεκτρονικά με την ΑΑΔΕ. Συνεπώς, η απόκτηση ΑΦΜ ειδικά για ΚοινΣΕπ και ΣυνΕργ δεν γίνεται αυτόματα με την σύστασή τους (όπως συμβαίνει π.χ. με τις εμπορικές εταιρείες που συστήνονται μέσω της ηλεκτρονικής υπηρεσίας μίας στάσης του Υπουργείου Ανάπτυξης e-ΥΜΣ).

¹⁰⁵ Το έντυπο Δ211 (Δήλωση Έναρξης – Μεταβολής – Διακοπής Εργασιών Επιχείρησης) είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο της ΑΑΔΕ www.aade.gr, στην ενότητα του καταλόγου εντύπων.

- ✓ Αντίγραφο του καταστατικού της ΚοινΣΕπ θεωρημένου από το Τμήμα Μητρώου ΚΑΛΟ
- ✓ Βεβαίωση εγγραφής της ΚοινΣΕπ στο ΜΚΕ
- ✓ Αντίγραφο πρακτικού της Διοικούσας Επιτροπής της ΚοινΣΕπ περί συγκρότησής της σε σώμα
- ✓ Έγγραφο από το οποίο να προκύπτει η ακριβής διεύθυνση της έδρας της ΚοινΣΕπ (μισθωτήριο, συμφωνητικό παραχώρησης χρήσης χώρου κλπ.)

Το έντυπο Δ211 (συμπληρωμένο και με φυσική υπογραφή του δηλούντος ή του εξουσιοδοτημένου λογιστή) και τα υπόλοιπα δικαιολογητικά υποβάλλονται σε έντυπη μορφή είτε αυτοπροσώπως στην αρμόδια ΔΟΥ είτε με συστημένη επιστολή (ταχυδρομικά ή μέσω υπηρεσίας ταχυμεταφοράς).

3.2.3 Υποβολή πρόσθετων στοιχείων στο ΜΚΕ

Το φυσικό πρόσωπο που υπέβαλλε την αρχική αίτηση εγγραφής στο ΜΚΕ εισέρχεται στην πλατφόρμα του Γενικού Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ <https://kalo.yeka.gr> με τους προσωπικούς του κωδικούς TAXISNET και υποβάλλει ηλεκτρονικά “αίτηση πρόσθετων στοιχείων εγγραφής”.

Η αίτηση συνοδεύεται από τα ακόλουθα δικαιολογητικά σε ψηφιακή μορφή:

- ✓ Αντίγραφο της βεβαίωσης έναρξης εργασιών της ΚοινΣΕπ στη ΔΟΥ
- ✓ Πρακτικό της ΓΣ της ΚοινΣΕπ για την εκλογή της πρώτης (κανονικής) Διοικούσας Επιτροπής
- ✓ Πρακτικό της πρώτης (κανονικής) Διοικούσας Επιτροπής για την συγκρότησή της σε σώμα
- ✓ Ετήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων με περίοδο αναφοράς έως το τέλος του τρέχοντος έτους (έτος εγγραφής στο ΜΚΕ)¹⁰⁶.

Σε περίπτωση που η ΚοινΣΕπ δεν υποβάλλει τα πρόσθετα στοιχεία εγγραφής εντός 30 ημερών από την ημερομηνία λήψης της βεβαίωσης

¹⁰⁶ Ειδικά, για τους φορείς που εγγράφονται στο ΜΚΕ κατά τους τελευταίους τέσσερις (4) μήνες του έτους (Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος), η περίοδος αναφοράς του πρώτου Ετήσιου Προγράμματος εκτείνεται έως το τέλος του επόμενου έτους.

εγγραφής, λαμβάνει ειδοποίηση και νέα (τελευταία) προθεσμία επίσης 30 ημερών από το Τμήμα Μητρώου. Εάν και η νέα προθεσμία παρέλθει χωρίς υποβολή των πρόσθετων στοιχείων εγγραφής, η ΚοινΣΕπ διαγράφεται αυτόματα από το ΜΚΕ και η πράξη διαγραφής κοινοποιείται απευθείας από το Τμήμα Μητρώου στην αρμόδια ΔΟΥ.

Μετά τον έλεγχο των πρόσθετων στοιχείων εγγραφής, ο εκάστοτε νόμιμος εκπρόσωπος της ΚοινΣΕπ (ή οι εξουσιοδοτημένοι συνεργάτες του) θα μπορούν να εισέρχονται στο ΜΚΕ με τους κωδικούς TAXISNET της επιχείρησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

Βιβλιογραφία

Bornstein D. and Davis S. (2010): *Social Entrepreneurship - What Everyone Needs to Know*, Oxford University Press, N.Y.

Borzaga C. and Defourny J. (eds.) (2001): *The emergence of social enterprise*, Routledge, London.

Defourny J. (2001): “From third sector to social enterprise” σε C. Borzaga and J. Defourny (eds.), *The emergence of social enterprise*, Routledge, London, σ. 1-28.

Defourny J., Hulgard L. and Pestoff V. (2014): *Social Enterprise and Third Sector - Changing European Landscapes in the Comparative Respective*, Routledge, London.

European Commission - Bureau of European Policy Advisers (2011): *Empowering people, driving change – Social Innovation in European Union*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

European Commission (2013): *Social Economy and Social Entrepreneurship – Social Europe guide – Volume 4*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

European Commission (2015): *A map of social enterprises and their ecosystems in Europe*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

European Commission (2020): *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report*, (Authors: Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini), Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Fayolle A. and Matlay H. (eds.) (2010): *Handbook of Research on Social Entrepreneurship*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham.

Nicholls A. (ed.) (2006): *Social Entrepreneurship: New models of sustainable social change*, Oxford University Press, N.Y.

Nyssens M. (ed.) (2006): *Social Enterprise - At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*, Routledge, London.

Peter H., Vasserot C.V. and Silva J.A. (eds.) (2022): *The International Handbook of Social Enterprise Law*, Springer, Cham.

Άλλες πηγές

ΑΑΔΕ (2022): Εγκύκλιος αρ.Ε.2059/2022 για την φορολογική μεταχείριση των επιδοτήσεων και το δικαίωμα έκπτωσης ΦΠΑ επί των σχετικών εισροών / δαπανών.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011): Ανακοίνωση της 25.10.2011 προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα - Οικοδόμηση ενός οικοσυστήματος για την προώθηση των κοινωνικών επιχειρήσεων στο επίκεντρο της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής καινοτομίας», COM (2011)682.

ΕΦΚΑ (2020): Εγκύκλιος αρ.41/25.9.2020 “Ασφάλιση μελών και εργαζομένων σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις”.

Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ε΄ Τμήμα) (2021): Γνωμοδότηση αρ.112/23.6.2021 σχετικά με συμμετοχή δημοσίου υπαλλήλου ως απλό μέλος σε Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση – Συμμετοχή με οποιαδήποτε ιδιότητα σε Ενεργειακή Κοινότητα.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (2023): Κ.Α.Λ.Ο. Έκθεση ετών 2021-2022 & “Επικαιροποιημένο Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία με ενσωμάτωση δράσεων Κοινωνικής Καινοτομίας και ευθυγράμμιση της Στρατηγικής με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία”, Γενική Γραμματεία Ενίσχυσης Απασχόλησης - Διεύθυνση Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, Αθήνα.

Υπουργείο Οικονομικών - Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων (2015): Εγκύκλιος αρ. ΔΕΑΦ Β 1137382 ΕΞ 2015 σχετικά με την φορολογική μεταχείριση των συνδρομών που εισπράττουν οι ΚοινΣΕπ από τα μέλη τους καθώς και των χορηγιών και συνδρομών προς αυτές.

Νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο

Νόμος 1667/1986 “*Αστικοί συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις*” (ΦΕΚ Α΄ 196)

Νόμος 2238/1994 “*Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος*” (ΦΕΚ Α΄ 151)

Νόμος 3463/2006 “*Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων*” (ΦΕΚ Α΄ 114)

Νόμος 4308/2014 “*Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις*” (ΦΕΚ Α΄ 251)

Νόμος 4430/2016 “*Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις*” (ΦΕΚ Α΄ 205)

Νόμος 4919/2022 “*Σύσταση εταιρειών μέσω των Υπηρεσιών Μιας Στάσης (Υ.Μ.Σ.) και τήρηση του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.ΜΗ.) Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1151 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132, όσον αφορά τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και διαδικασιών στον τομέα του εταιρικού δικαίου (L 186) και λοιπές επείγουσες διατάξεις*” (ΦΕΚ Α΄ 71)

Απόφαση αρ.61621/Δ5.2643/30.10.2016 Αναπληρώτριας Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης “*Τήρηση και λειτουργία του Γενικού Μητρώου Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του ν. 4430/2016 (ΦΕΚ 205/Α/31.10.2016) “Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις*” (ΦΕΚ Β΄ 56/2017).